

in vtilitatem tuam. Quale) cuius conditionis. Quantum) quàm magni negocij. Ciuius) humanius. Si ordinatio) si pro ordinandis ciuitatibus euertantur, & liberandis subiungetur. Accedit) additur prædictis rationibus. Tibi certamen est tecum) enitendum est tibi ne diuersa prioribus facias. Onerat te quæsturae tuæ fama) optima fama quam in Quæstura tua tibi comparasti, exigit vt te integre geras in hac potestate. Lego alibi ad Terentium Maximum scriptam a Domitiano epistolam, qua colligi potest Quæstorem Cæsaris in Bithynia fuisse. Testimonium principis) Traiani qui multis testatus est te virum summum. Tribunatus &

seruitute mutet: Accedit qd tibi certamē est tecū, onerat te Quæsturae tuæ fama, quam ex Bithynia optimam reuexisti, onerat testimonium principis, onerat Tribunat⁹, Prætura, atq; hæc ipsa legatio quasi præmium data. Quo magis nitendum est, ne in longinquam prouinciā, quam suburbanam: ne inter seruientes, quàm liberos: ne sorte quàm iudicio missus: ne rudis & incognitus, q̄ exploratus probatusque, humanior, melior, peritior fuisse videaris. Cum sit alio qui, vt sæpe audisti, sæpe legisti, multo deformius amittere, quam non adsequi laudem. Hæc velim credas, quod initio dixi, scripsisse me admonentem, non præcipientem, quanq̄ præcipientem quoque. Quippe non vereor in amore ne modum excesserim, neque enim periculum est, ne sit nimium quod esse maximum debet. Vale.

ratus) examinatus, probatus. Amittere) iam partam. Deformius) turpius. Laudem) Seneca laudationem. Laus a laude differre putat, q̄ illa fiat voce, vnde funebrem laudationem non laudem dicimus. hæc vero nō verba hominū, sed iudicia sequatur: ergo laus etiā taciti est bene sentiētis. Præcipientē) tanq̄ potiore te. In amore) in officio amoris dū te moneo. Modū) honestā formā. Ne sit nimium) ne te nimis admonuerim, maximo amoris calore ductus. Maximum) summum, perfectum: nam libera admonitio signum est maximæ amicitiae.

C. PLINII CÆCI LII SECUNDI EPISTOLAR. LIBER NONVS.

C. PLIN. MAXIMO SVO S.

AEPE te monui, vt libros, quos vel pro te, vel in Plantam: immo & pro te & in illum (ita enim materia cogebat) cōposuisti, quammaximè turissime emitteres: quod nunc præcipue morte ei⁹ audita, & horrore & moneo. Quauis enim legis multis, legendosq; dederis, nolo tamen quenquam opinari defuncto demum inchoatos, quos incolumi eo peregisti. Salua sit tibi constantia & fama. Erit autem, si notum æquis iniquisque fuerit, non post inimici mortem scribendi tibi natam esse fiduciam: sed iam paratam editionem morte præuentam. Simul vitabis illud, οὐχ ὁσίον φθιμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ἐυχεται. Nam

in diffensionem tui. Defuncto demum inchoatos) post mortem Blateræ libros illos inceptos. Incolumi) viuente. Constantiæ) fortitudinis. Legitur in quibusdam exemplaribus non constantiæ fama, sed constantia & fama. Aequis) bonis & amicis. Præuentam) præoccupatam, interruptam. Morte) Blateræ. Mortuis illud) celebratum dictum, οὐχ ὁσίον φθιμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν ἐυχεται. carmen est ex lib. xxij. Odyssej, vbi monet non conuulsi Vlysses non gloriandū pro mortuis. sic ergo interpretabimur Impietas defunctis pro viris gloriari. Quidā codi ciari

SAepe) Hunc nonum epistolarum librum præter styli similitudinem, & quod eadē quæ in alijs multa Plinius refert, Si donius Apollinaris eidem in limite noni libri suarum epistolarum attribuit. Cū exigis, inquit, vt epistolarum priore limite irruat pro stylus noster in vltiora procurrat numeri supra dicti priuilegio non contentus includi, addis & causas quibus hic liber nonus octo superiorum voluminibus accrescat: eo quod C. Secundus cuius nos orbitas sequi hoc opere pronuncias, paribus titulis opus epistolare determinet. Maximum hac epistola monet, q̄ iā subinde fecerat vt libros quos in Blateram viuentem composuerat, demum eo defuncto publicet, ne videatur post mortem inchoasse, cum turpe sit pugnare cum laruis. Blateram) Blateræ illo Mart. carmine notatur tanq̄ impudicus. Omnia femineis quare dilecta cathedris, & quæ dein ceps sequuntur, multi non Blateram sed Plantam legūt. Pro te)

ARGV.

ces Hom. non habet φθιμίνους sed κταμίνους ad idem tamen, nam & in Phœnissis Euripides dixerat κταμίνους, καὶ ἐφύβριθαι νεκρός, id est, & illud decretum est non iniuria afficere mortuos. & Plutarchus in Solone, Illa vero lex laudatur præcipue, quæ prohibet in defunctos maledicta coniungere: nam & pium est eos sacros ducere, qui a vita discesserint, & iustum ijs qui esse desierunt, abstinere: & civile inimicitiarum aliquando modum statuere, nec in infinitum progredi finire. Vnde Secundus in primo dixerat, Quid tibi cum mortuis. Et Aristophanes, παύε παύε δὲ δίσσασθαι ἱρμῶν, νεκρὸν γὰρ οὐ γὰρ τὸν κλιῶνα κοιδοῦν, Define, define domine Hermes, mortuo enim Cleoni conuicia dicis.

Quintus Calaber in primo de relictorum ab Homero, ὅν γὰρ ἐπὶ φθιμίνους πῶλες πότῳ. ἄλλ' ἐλθένοισι δῖοι οὐκ ἔτι ὄντες, non enim in mortuos durat ira. sed miserandi hostes non amplius viuentes. Plin. in præfatione naturalis historię, Nec Plancus illepide, qui cum diceretur Asinius Pollio orationes

in eum parare, quæ ab ipso aut liberis post mortem Planci ederentur, ne posset respondere, Cum mortuis inquit non nisi laruas luctari. quo dicto sic percussit illas, ut apud eruditos nihil impudentius iudicetur. Nam testatur Marcus Tullius, maiores nostros mortuis multa iura religiosa concessisse: quare non immerito reprehenditur Adrianus, quod adeo naturæ peruersæ fuerit, ut & mortuis plurimum inuideret & detraheret. De viuento recitatum) Si librum scriptum in Blateram adhuc eo viuento recitatum esse constat. Si habes in manibus quid aliud) aliquod aliud opus. Hoc opus) in Blateram. Absolutum) vndiq; perfectum. Præcidit) interrupt, remouet. Mortis ratio) ne videaris mortuo non viuo conuicia fecisse: alij legunt temporis ratio, quod in pontificio codice scriptum inuenies.

ARGV.

FAcis) Sabino respondet nō posse rescribere plures, nec longissimas epistolas cum materia non suppetat: neque se velle scribere res inanes viro graui, & circa seria occupato. Frigidis) parui momenti. Auocant) alienant. Comminuunt, deprimunt) Animus enim qualitatem rerum, in quibus versatur plerunque sumit. Vocas) inuitas. Varietas) earum rerū quas maximi ponderis in rep. tractauit: & tunc bellis ciuilibus incidentibus. Suppetebat) auxiliabatur. Alia lectio habet, Illi enim copiosissimum ingenium, & par ingenio materia. quam tam varietas rerum quā magnitudo. f. rerum suppetebat. nam Cornelius Tacitus in libello de causis corruptæ eloquentiæ: inter alias rationes ponit maioribus fuisse dicendi genus copiosum ob maximarum rerum incidentiam. Angustis terminis) scribendi: nam raro eueniebat aliquid in rep. notabile, & longa pace, & quod omnia arbitrio vnius regebantur. Scholasticas) ociosas, fictas. Vmbraticas) inanes. Marcus Tullius & Fabius vitam umbratilem, ociosam, secretam, & delicatam appellant, similiter Columella moram umbratilem. Arma vestra) erat enim in castris Sabinus. Sudorem, puluerem, soles) labores militares. Soles) calores, summi amoris signum, & argumentum magnæ beniuolentiæ. Breuibus) quales sunt meæ. Constare rationem) id cum ratione fecisse.

ARGV.

ALi) immortalitatem & bonam perpetuam famam omnibus rebus apponit. Ali) putat) alium esse sumit. Præsumptione) opinionione ante factum. Posteritatis) immortalitatis quod sit victurus apud posteros. Nisi primum) nisi inter præcipua & potissima. Ocium) æternitatis requiem,

quod de viuento scriptum, de viuento recitatum est, in defunctum quoque tanquam viuentem adhuc editur, si editur. Statim igitur si quid aliud in manibus, differ: interim hoc perfice, quod nobis, qui legimus olim, absolutum videtur: sed iam videatur & tibi, cuius cunctationem nec res ipsa desiderat, & temporis ratio præcidit. Vale.

C. PLIN. SABINO SVO S.

FAcis iucunde, quod non solum plurimas epistolas meas, verumetiam longissimas flagitatas, in quibus parcior fui, partim quia tuas occupationes verebar, partim quia ipse multum distringebar plerunque frigidis negociis: quæ simul & auocant animum & comminuunt. Præterea nec materia plura scribendi dabatur: neque enim eadem nostra conditio, quæ M. Tullii, ad cuius exemplum nos vocas. Illi enim & copiosissimum ingenium, & par ingenio materia, quam tam varietas rerum, quam magnitudo largissime suppetebat. Nos quam angustis terminis claudamur, etiam tacente me perspicis: nisi forte volumus scholasticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere. Sed nihil minus aptum arbitramur, cum arma vestra, cum castra, cum denique cornua, tubas, sudorem, puluerem, soles cogitamus. Habes, ut puto, iustam excusationem, quam tamen dubito, an tibi probari velim. Est enim summi amoris negare veniam breuibus epistolis amicorum, quanuis scias illis constare rationem. Vale.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

Alius alius, ego beatissimum existimo, qui bonæ mansuræque famæ præsumptione perfruitur, certusque posteritatis cum futura gloria viuit, ac nihil nisi præmium æternitatis ante oculos pingue illud, altumque ocium placeat.

in qua perpetuo requiescere possit. Mortalitem) obliuionem sui post mortem. Mortalitem Iuriscon-
sul-
ti frequenter pro morte accipiunt. Illos) qui student æternitati. Contendere) eniti ad illam præclaris ope-
ribus. Hos) qui non curant viuere po se. Non reniti) inanibus rebus fatigari, & exerceri, vel remitti, cessa-
re. Caducis) morte interituris. respicit illos qui auaritiæ causa tot periculis & laboribus vitam exponunt, &
ideo industrij haberi volunt. Ingrata imagine) inuili prætextu. Mortalitem) silentium, nec ignoro in
pontifico codice scriptum fuisse vilitatem, id est contemptum: cū vilia non sint in precio. Hec ego) com-
munico. Quæ quotidie me-
cum) ea quæ semper mecum re-
puto. Vt definam mecum) ita
tamen vt definam mecum talia
reuoluere, si tu secus senseris.

Etenim omneis homines arbitror oportere, aut immorta-
litem suam, aut mortalitem cogitare: & illos quidem
contendere, eniti: hos quiescere, remitti, nec breuem vitam
caducis laboribus fatigare, vt video multos, misera simul, &
ingrata imagine industriæ, ad mortalitem sui peruenire.
Hec ego tecum, quæ quotidie mecum, vt definam mecum, si
dissenties tu: quæ non dissenties, vt qui semper præclarum ali-
quid, & immortale meditaris. Vale.

C. PLIN. MACRINO SVO S.

Ererer ne immodicam orationem putares,
quæ cū hac epistola accipies, nisi esset gene-
ris eius, vt sepe incipere, sepe definire vi-
deatur: nā singulis criminibus, singule ve-
lut causæ cōtinentur. Poteris ergo vnde-
cunq; inceperis, vbicunq; desieris, quæ dein-
ceps sequentur, & quasi incipientia legere, & quasi coheren-
tia: meque in vniuersitate longissimum, breuissimum in par-
tibus iudicare. Vale.

C. PLIN. TYRONI SVO S.

Gregie facis (inquiro enim, & perseuero)
q̄ iustitiā tuam prouincialibus, multa hu-
manitate commendas: cuius præcepta pars
est honestissimum quæq; complecti, atque
ita a minoribus amari, vt simul a principi-
bus diligere. Plerique autem dum verena-
tur, ne gratiæ potentium nimium impertiri videantur, fini-
steritatis, atq; etiam malignitatis famā cōsequuntur, a quo
vitio tu lōge recessisti. Scio. Sed tēperare mihi non possum,
quo minus laudē similis monenti, quod cū modum tenes, vt
discrimina ordinum dignitatūq; custodias: quæ si cōfusa, tur-
bata, pmista sint, nihil est ipsa equalitate inæqualius. Vale.

in sua patria. Impartiri) gratiæ potentum. Indulgere, & adhærere potētibus: facere aliquid in eorū gra-
tiam. Sinisteritatis) asperitatis, quia nimium seuerē in potentes prouinciales se gerunt. Similis monenti) tāq;
si monerem. Custodias) obserues. Confusa) vt omnes pari lance prouinciales tractes, nulla habita perso-
narum ratione. Inæqualius) indignius, importunius.

C. PLIN. CALVISIO SVO S.

Mne hoc tēpus inter pugillareis ac libel-
los iucundissima quiete transmisi. Quæ ad-
modum, inquis, in vrbe potuisti? Circenses
erant, quo genere spectaculi ne leuissime

fuerant olim gladij ponebātur quos circuibāt, ab ensibus Circēses appellati, quasi circumenses. vocati etiā me-
galesia, quia fierēt in honorē matris deū, quā Græci μεγαλήν dicūt. Legimus apud Liniū Brutū eadē matris deū
in Palatio dedicasse, & ludos ob eandē dedicatōnē factos Megalesia nūcupasse. Alij ludos magnos dictos

V Ererer) Excusat oratio-
nem suam, contra Cæci-
lium Classicum, tāquam
in vniuersum longam, in parti-
bus breuem: ita vt legenti tēdiū
non afferat. Immodicam) ni-
miam. Singule velut causæ) Plu-
res enim reos in ea accusatione
fecit. Nam ministros, quibus ad
turpe ministerium Cæcilius fue-
rat vsus, condemnandos cura-
uit, & illum multis insuper crimi-
nibus redarguit. Erant igitur sin-
gulorum accusationes: quæ vna
oratio esset, veluti singule causæ.
Quasi incipientia) tanq̄ si causa
ibi inciperet. Fere idem facit M.
Tullius in Verrem, vbi multa
complexus crimina, dū ad aliud
transit, finiri causa videtur. Co-
herentia) ita tam apte coniu-
cta, vt tota oratio videatur, vnū
corpus eadem superficie indu-
ctum.

E Gregie) Letatur humani-
tate Tyronis in subditos,
& in primis q̄ respectum
habeat vniuscuiusq; secundum
conditionem. Inquiro enim)
interrogo qui istinc veniūt: quo-
modo te in Proconsulatu ge-
ras. Sunt autem interposita, ea
Græci δεικνύμεν vocant. Perse-
uero) persisto in instituto inqui-
rendi. Commendas) cum com-
mendatione administras. Pro-
uincialibus) Bæticis. Hone-
stissimum quemque) principem

O Mne) Circenses tanq̄ rē
inanē, & nullius volupta-
tis notabiliter dānat, qui
bus scribit se semp vacasse litera-
rum studio. Vrbe) negotiosa
Roma. Circēses) ludi instituti
in honorē matris deū, sic dicti
vel a circuitu, q̄ metas circui-
bant, vel quod vbi postea merg-

Circenses.

tradidere q̄ impēsa magna celebrarentur. nam Circēsiū pompa deorū simulacra ferebātur, victoriæ tres le-
cabātur, & missi. xxv. exhibebātur: quorū vltimus ærarius dicebatur, a collatione populi: interdū inter quinos
missos venationes dabāt. Gellius ex auctoritate Varronis scripsit curricula ludorum. Circēsiū solennia. vij.
fuisse Seruius notat Virgiliū dixisse. Circēses) sine adiectione ludorum, sed eius sententię veterū auctoritas
refragatur. Nihil nouū) quia tantū quadrigis certatur. Tot milia virorū) nā Roma Circēsibus plurimum
oblectabatur. q̄, sēpe Iuuenalis testatur, vt Satyra tertia. Si potes auelli Circēsibus. & xi. Ille dolor solus

patriam fugiētibus: illa Mæsti-
tia caruisse anno Circēsibus. &
alibi dixerat, duas, tantum res co-
gitare populū Ro. pana & Cir-
cēses. Ammianus insup Marcel-
linus, Et est inquit, admodū mi-
rum videre plebē innumerā mē-
tibus ardore quodā infuso cum
dimicationū currulū euentu pē-
dentē. Identidem) frequenter.

Aurigarum
factiones.

Traherentur) ducerentur ad
spectādum. Hominū) auriga-
rum. Fauent panno) factioni-
bus aurigarū, quæ diuersitate pā-
ni distinguebātur. Scriptorū ali-
qui meminere duarum tantū fa-
ctionū, prasinę & venetę, vt Mar-
tialis subinde, & Græca in laudē
Vranij agitatoris epigramma-
ta. Christodorus poeta Theba-
nus manifeste ostendit aurigan-

Prafinus
color.
Venetus
color.

tium quatuor factiones: cæruleam, viridem, candidam, rusam: sic enim rubram appellat. Dion in Neronis vi-
ta, pariter quatuor enumerat: vnam quę panno albo, alteram quę fuluo vteretur, tertiam quę viridi, quartā
quę veneto. Tranquil in Domitiano refert, duas Circēsibus gregum factiones, aureati, purpureiq; panni ad
quatuor pristinas additas: alij non purpurei, sed argentei scripsere. Prafinus autem color viridis est. Nam &
prafrinus viride. Miror interpretem Mart. Prafinum pro nomine proprio accepisse. venetus autem cæruleus.
Vegetius enim libro quarto inquit, Ne tamen exploratorię naues candore prodantur, colore veneto, qui ma-
rinis est fluctibus similis, vela tinguntur. Lampridius in Heliogaballo, Pisces semper quasi in marina aqua
cum colore suo coctos conditura veneta comedit. Sciēdum autem colorem prasinum virenti dicatum veri,
rubrum cōtati ignitę, album autumnu pruinis albescenti, venetum hyemi cæruleę. Pannum amant) student
factioni suę quam a colore panni dignoscunt. Hinc Cassiodorus, Pannum, panno amant. Hic color) verbi
causa prasinus. Illuc) ad factionem venetam. Ille) venetus. Huc) ad factionem prasinam. Fauor) spe-
ctatorum. Transibit) ad illos agitadores, in quos translatus fuerit pannus cui fauēt, perinde ac si diceret, nul-
la ducuntur ratione, vt alteri partium magis faueant: sed quocunq; transierit color ille, transibit & spectatorū
studium maxime, vbi viderint fauorem principis inclinare, vt ad prasinum colorem. Iuuenalis hoc studium
damnans, inquit, Interea megalesiacę spectacula mappæ, Idæum solenne colunt, similisq; triūpho. Prę-
do caballorum Prętor sedet, at mihi pace Immensæ, nimiq; licet, si dicere plebis, Totam hodie Romam
Circus capit, & fragor aurem Percutit euentum viridis, quo colligo panni. Nam si deficeret mæstam) at-
tonitramque videres, Hanc urbem veluti cannarum in puluere victis Consulibus. Vilissima) viridi, siue cæ-
rulea. Mitto apud vulgus) Taceo q̄ tanta gratia, & auctoritas sit in vna vilissima tunica apud vulgus. Quod
vilius tunica) quod vulgus est vilius tunica, & nullius precij. Sed verum) hoc magis mirandum, q̄ tanta au-
thoritas sit, apud quosdam graues homines. Hinc Cassiodorus, Omnino, inquit stupendum, q̄ in Circo su-
pra cætera spectabilia feruor animorum inconsulta grauitate rapiatur, transit prasinus: pars populi mæret,
procedit venetus, & potior turba ciuitatis affligitur nihil proficentes: feruenter insultantes, nihil patietes, gra-
uiter vulnerantur, ad inanes cogitationes sic descenditur, tanq̄ de statu conditionis patrię laboretur. Assi-
dua) nam per multos dies fiebant Circenses: ex quibus vnus erat Cereri & Libero, si Tacito credimus. Desi-
dere) ociari, tempus sedendo absumere. Hac voluptate) Spectandorum Circensium, quibus alij delectan-
tur. In literis colloco) sic M. Tullius pro Archia, Quis tandem me reprehendat, aut quis mihi iure succen-
seat? Si quantum cæteris ad suas res obeundas, quantum ad festos dies ludorū celebrandos: quantum ad alias vo-
luptates, & ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporum, quantum alij tribuunt tempestiuis cō-
uiujs: quantum denique alicui, quantum pilæ: tantū mihi egomet ad hæc studia recolenda sumpsero. Ocio-
sissimis) perditis, inutilibus.

Argumentū.

A Edificare) Ante oculos
ponit Romano, per epi-
stolam duas villas, quas
iuxta acum Lariū tenebat: qua-
rum alteram quod esset humili
loco, vocat comediam: alteram
quod in colle edito, tragediam
appellet. Inueni patrociniū)

C. PLIN. ROMANO SVO S.

Edificare te scribis, bene est. inueni patrociniū. Aedifico enim iā ratione, quia tecū. Nā hoc quoq; non dissimile, quod ad mare tu,

possum me defendere exemplo tuo. Nam nimia ædificandi cupiditas non caret reprehensione. Quia tecū) ædifico, sic enim exemplo tuo me defendam. Hoc) quod ego facio. Non dissimile) est simile ei, quod tu facis. Vterq; enim iuxta aquam ædificabat. Tu ædificas) in littore, in ripa Larij. Littus est, quousq; maximus Littus. fluctus hybernus a mari peruenit, idq; M. Tullium aiunt cum arbiter esset, primum constituisse. Non dissimilis Celsi sententiæ illa Modestini. Littus publicum est quatenus maxime fluctus exfluat, & effluit. Idem iuris est in lacu nisi his totus priuatus est. Exercent) occupatū tenent in ædificando. Saxi) loco edito. More

ego ad Larium lacum, huius in littore plures villæ meæ, sed due, vt maxime delectant, ita exercent. Altera imposita saxi) more Baiano lacum prospicit. Altera eque more Baiano lacum tangit. Itaq; illam tragœdiā, hanc appellare comœdiam soleo: illam, quod quasi cothurnis, hanc, quod quasi focculis sustinentur. Sua vtriq; amœnitas, & vtrinq; possidenti ipsa diuersitate iucundior. Hæc lacu propius, illa latius vtitur: hæc vnum sinum molli curuamine amplectitur, illa editissimo dorso duos dirimit: illic recta gestatio longo limite suprlitus extēditur, hic spatiosissimo xyfsto leuiter inflectitur: illa fluctus non sentit, hæc frangit: ex illa possis despiciere piscanteis, ex hac ipse piscari: hamumq; de cubiculo, ac pene etiam de lectulo, vt e nauicula iacere. Hæc mihi causæ vtrique, quæ defunt austruendi: ob ea, quæ supersunt, Sed quid ego rationem tibi, apud quem pro ratione erit idē facere? Vale,

bantur: socco aut comœdi actitandis comedijs. Inde vtrūq; translatiue, pro suo poemate vsurpatur. Fabius, Nec comœdia in cothurnos assurgit, nec cōtra tragœdia socco ingreditur. Apulcius, Scio tragœdiam nō fabulam legere, & a socco ad cothurnum ascendere. Mart. Cōtulit ad tragicos se nostra Thalia cothurnos. Soccus. Soccus) minoribus calciamentis, amores, inquit Plin. calciarunt soccos. & alibi. Ne crepidarum tantum obstragulis, sed totis focculis addūt. Seneca de beneficijs diminutiuo pariter vsus, tradit Cæsare porrexisse ad osculandum pedem sinistrū, vt focculum aureū margaritis distinctū ostenderet. Sua) conueniēs. Vtrāq; villā.

Possidenti) mihi domino, legitur etiam possidentibus, i. incolis. Hæc) comœdia. Illa) tragœdia. Latius) quia longius speculatur. Vnum sinum) quē efficit lacus iuxta villam. Nā cum tota ambibat, & continebat.

Dirimit) diuidit. Duos) sinus, in ea Larij parte, qui nunc bilacus dicitur: vbi in duos lacus scindi videtur.

Dorso) promontorio in lacu procurrente. Hic) vbi comœdia. Illic) in dorso, vbi tragœdia. Xyfto) relege de Xyfto, & gestatione iam prenotata. Non sentit fluctus) quia procul a lacu. Frangit) repellit. Ex hac ipsa piscari) sic Mart. villam Apollinaris laudauerat. Nec fera longo quērit in mari prædam, sed a Cubiculo, lectuloq; iactatam spectatus alte lineam trahit piscis. Austruendi vtrique) addendi vtrique villæ, quæ supersunt. Multa sunt in his membra, quibus si addidero aliquid reddam illa vrilia. Rationem tibi) reddo meæ ædificationis. Idem facere) ædificare vt tu facis.

C. PLIN. AVGVRIANO SVO S.

I laudatus a te, laudare te cœpero, Vereor ne non tam proferre iudicium meum, quam referre gratiam videar. Sed licet videar, omnia scripta tua pulcherrima existimo, maxime tamē illa, quæ de nobis. Accedit hoc, vna, eademq; de causa. Nam & tu, quæ de amicis optime scribis, & ego quæ de me, vt optima lego. Vale.

C. PLIN. COLONI SVO S.

Nice probo, quod Pompeii Quintiani morte tam dolēter afficeris, vt amissi charitatē desiderio extēdas: nō vt pleriq; qui tantum

Si) Timet laudare Auguriniū Argumētū. anq̃ suspectus, q̃ ab eo laudatus esset, & tamen laudat.

Iudicium meum) quid vere sentiam. Quæ) de nobis compositi, quæ in laudem nostri scripsisti. Nam & tu) ordo est materia, & tu quæ scribis de amicis optime scribis, quia tui amici sunt: & ego quæ lego de me, & in laudem nostri puto vt optima, erat igitur amor causa vtriusque.

VNice) Laudat Colonis Argumētū. fidem, qui post mortem afflictim requirebat amicum Quintianum: cuius tanta erat virtus, vt merito hunc honorem mereretur. Pompeii Quintiani) Quintianū Martialis suorum carminum facit assertorē.

Taciti loc⁹. Comendo tibi Quintiane nostros. Nostros dicere, si tamen libellos possum: quos recitat tuus poeta. Et alibi. Quoties amico diuiti nihil donat. O Quintiane liberalis est pauper. Prius fuerat Afranius Quintianus confcius Pisonianæ coniurationis: quæ apud Tacitum corrupte legatur Quintilianus: postmodum Appius Quintianus Apuleio coniunctus amicitia. Extendas charitatem) acriorem proroges. Desiderio amissum) desiderando illum defunctum reuiuere. Non) facis. Viuentes amant) Martialis in eundem sensum, Qui præstat pietate pertinaci sensuro bona liberalitatis, Capiet forsitan, aut vicem reposcat. At si quis dare nomini relicto post manes tumultumq; perseueret, Quærit, quid nisi parcius dolere. Ac ne) non simulant amare infelices, quia aperte illos negligunt, sed tantum simulant amare quos fortunatos intuentur. Nō secus) pariter. Is) tamen probatus. Probitas) modestia. Cunctatio) mora, frenū. Par libra) æquo examine & iudicio. Summa enim virtus condire pariter gravitatem cum comitate. Dissimillimo) improbo, infami, molli: nam coniecto fuisse Afranium Quintianum Senatorij ordinis molli corpore infamem a Nerone probroso carmine diffamatum secundum Tacitum, & in coniuratione Pisoniana deprehensum diu iudiciū abnuisse: post promissa impunitate corruptum, quo tarditatem excusaret Glicium Gallum præcipuum amicorum nominasse: is tamen mox perijt non ex priore vitæ mollicie. Non obitabat) patris improbitas, & infamia, quæ interdū filijs obeit. Optimus filius) qui se tam pudenter gereret cum parente morbofo. Exulcero) exaggero, renouo. Hoc) potius velis, scilicet benedici de illo. Prædicatione) laudatione. Illam) aratem) florentem, iuuentilem. Raptus) rapti proprie dicuntur, ante tempus mortui.

viuentis amant, seu potius amare se simulant, ac ne simulant quidem, nisi quos florentis vident. Nam miserorum non secus ac defunctorum obliuiscuntur, sed tibi perennis fides, tantaque in amore constantia, ut finiri, nisi tua morte non possit, & Hercules, is fuit Quintianus, quem diligere debeat exemplo ipsius. Felices amabat, miseros tuebatur, desiderabat amissos. Iam illa quanta probitas in ore, quanta in sermone cunctatio! quæ pari libra grauitas, comitasque quod studium literarum, quod iudicium! qua pietate cum dissimillimo patre vivebat, cum non obitabat illi, quo minus vir optimus videretur, quod erat optimus filius! Sed quid dolorem tuum exulcero! quæ sic amasti viuentem, ut hoc potius, quæ de illo filii velis, a me præsertim: cuius prædicatione putas vitam eius ornari, memoriam prorogari, ipsamque illam, qua est raptus, ætatem posse restitui. Vale.

Argumentū.

C Vpio) Nisi epistolam Secundam ex libro primo, ubi horrat Tacitum ad venationem pariter & studium exemplo suo: tum etiam styli diuersitate aliqua sentimus, quæ nullo exemplari addicente, has literas a Cor. Tacito scriptas fuisse Secundo, qui illi iam prænotatæ epistolæ ad vnguem responderet: non posset, scilicet Mineruæ & Dianæ simul inferuire, quare omnia venatione, tantum studere intendit: parce tamen, quia in æstu. Nec mirum si Secundus has vnas Taciti suas inseruit, ut cum ab omnibus secerneret, & præcipuum faceret. quod librarij non intelligentes integram lectionem in vitiofam mutarant. C. Plinius Tacito, S pro Cor. Tacitus Plinio S. inscribentes.

Delicatus.

Preceptis tuis) dixerat enim Plinius, Proinde cum venabere licebit auctore me, ut panarium & lagunculam, sic etiam pugillares feras. Aprorum) quia scripserat se cepisse tres apros. Conuenire) concordare, simul satisfacere. Quas ais pariter colendas) nam inquit illic: experieris non magis Dianam montibus, quam Mineruam inerrare. Delicatus) modice delicatus est, quasi luxui consecratus. quod enim nunc dedicatum, prius delicatum dixere. Fabius igitur testatur aures delicatas nihil asperum admissuras, & delicare verbum auctore Festo significat deducere, Ut solet fieri. In secessu) In ocio, ruri. Aestate) caloribus, quibus cura sanitati in primis adhibenda. In via) inter eundem ab vrbe in villam. Leuiores) minus grauias. Delenda) obliteranda) radenda. Extendi) scripsi. Ea garrulitate) tam facile. Seruntur) dicuntur, illinc sermo appellationem suscepit. His) leuioribus scriptis.

Nemus
Lucus.

Non liberet) non placeret nihil componere. Quiescunt) non exercentur a me, intracta relinquuntur. Inter nemora) nam scripserat. Iam vndique sylus, & solitudo ipsumque illud silentium. Quod venationi datur magna cogitationis incitamenta sunt. Nemus pabulo idoneum, lucus religioni sacer. Retractaui) emendauit. Inamabilem) quia acre & contentiosum: nam poemata magis delectant. Plautus in Bacchidibus inamabile, atque illepidum dixit. Inamœnum) durum, laboriosum.

COR. TACITVS C. PLINIO SVO S.

Vpio) præceptis tuis parere, sed aprorum tanta penuria est, ut Mineruæ & Dianæ, quas ais pariter colendas, conuenire non possit. Itaque Mineruæ tantum seruiendum est, delicate tamen, ut in secessu, & æstate. In via plane nonnulla leuiores, itatimque delenda, ea garrulitate, qua sermones in vehiculo seruntur, extendi. His quædam addidi in villa, cum aliud non liberet. Itaque poemata quiescunt, quæ tu inter nemora, & lucos commodissime perfici putas. Oratiunculam vnam & alteram retractaui. quæ id genus operis inamabile, inamœnum, magisque laboribus ruri, quam voluptatibus simile. Vale.

E Pistolam) Geminio spondet aliquam materiam monstrare, qua libris eius inseratur. Deinde letatur Argumētū.
scripta sua venditari Lugduni. Aliquid) de me. Libris) tuis. Hæc ipsa) materia quam mihi
tuis literis monstras. Offendicula) obitacula dubia. Circunfer oculos) recte considera. Et oc-
current) tibi illa offendicula. Lugduni) ubi erat Geminus. Lugdunum) a quo Lugdunensis provin- Lugdunum
cia, metropolis in Gallia instar arcis situm in monte non editissimo, ubi Arar & Rhodanus amnes conflu-
unt, de quo Plutarchus in vita Annibalis, Arar & Rhodanus amnes, ex diuersis montibus confluentes effi-
ciunt. Quam Galli insulam ap-
pellant, ibique Lugdunum est,
celeberrima Galliae vrbs, quam a
Plancio Numatio Consule cō-
ditam fuisse accepimus, supra re-
liquis sane ciuitates excepta Nar-
bone flores tēporib⁹ Strabonis
vīrorū ordine: nā & vsui magno
illis est emporiū: sed tot pulcher-
rima i ea opera, quæ singula illu-
strare singulas vrbes possent, in-
cendium sub Nerone strauit. ve-
rum hæc antea ciuitas opulenta
ornamētum prouinciarum, qui-
bus inserta est, & excepta cente-
simo ab origine sua anno exusta
breui coaluit, vt sub Vitellio cū
Viennen sibus certare sit ausa ve-
teribus, inter vtranque odijs. Il-
lic Romani duces monetam ar-

C. PLIN. GEMINIO SVO S.

Pistolam tuam iucundissimam recepi, eo ma-
xime, q̄ aliquid ad te scribi volebas, quod
libris inseri posset, obueniat materia, vel
hæc ipsa, quā mōstras, vel potior alia. Sūt
enim in hac offendicula nonnulla, circun-
fer oculos, & occurrēt. Bibliopolas Lugdu-
ni esse non putabam, ac tanto libentius ex literis tuis cogno-
ui venditari libellos meos, quibus peregre manere gratiā,
quam in vrbe collegerint, delector. Incipio enim satis abso-
lutum existimare, de quo tanta diuersitate regionum dis-
creta hominum iudicia consentiunt. Vale.

genteam, aureamque signabant. Templum ab vn̄uersis Gallis communi designatum impensa, & Au-
gusto Cæsari dicatum: ante Lugduni urbem ædificatum est, ubi fluuiorum cōitio adest, & ara dignitatis
eximiae gentium sexaginta numero inscriptum habens titulum: earumq; singularum statua vna alia subinde
ingens locata est ara. Emaculandus est Liuij abbreviator apud quem legitur. Ara Cæsari ad confluentem ma-
ris, & Rhodani dedicata, etiam restituendum ara Cæsari ad confluentem Araris, & Rhodani dedicata. Iuxta
Lugdunensem aram edidit Caligula certamen græcæ latinæq; facundiæ, quo ferunt victoribus victos præmia
contulisse Tranquil. scribente, eorundem & laudes componere coactos: eos autem qui maxime displicui-
sent, scripta sua spongia linguave delere iussos, nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.
Ad qd̄ Iuuenalis respiciens dixit, Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad Aram. Bibliopolas) librorum ven-
ditores. Peregre) in prouincijs. Manere gratiam) durare fauorem. Placere) gratiosos esse. Collegerunt)
adepti sunt, id est delector placere libellos meos, tam foris quam domi: tam apud peregrinos quàm nostros.

De quo) de quibus libellis iudicia hominum diuisa tanta diuersitate regionum conueniunt, vt eos bonos
iudicent. Discreta) hoc magis probo, quam discrepata.

IUNIORI SVO S.

Astigabat quidam filium suum, q̄ paulo
sumptuosius equos, & canes emeret, huic
ego, iuvene digresso, heus tu, nunq̄ ne fe-
cisti, qd̄ a patre corripī posset? fecisti dico.
Non interdum facis, qd̄ filius tuus, si repē-
te pater ille, tu filius, pari grauitate repre-
hendat? Non omnes homines aliquo errore ducuntur? non
hic in illo sibi, in hoc alius indulget? hæc tibi admonitus im-
modicæ seueritatis exemplo pro amore mutuo scripsi, ne-
quando tu quoq; filium tuum acerbius, duriusq; tractares.
Cogita & illum puerum esse, & te fuisse, atq; ita hoc q̄ es pa-
ter vttere, vt memineris, & te hominem esse, & hominis pa-
trem, Vale.

mnanda. Indulget sibi) nimirū permisit sibi. Hæc tibi) ordo, admonitus exemplo culpandæ seueritatis scri-
psi, hæc tibi amore mutuo. Nam Martianus ad legem Pompeiā de parricidijs, Patria, inquit, potestas in pie-
tate debet non in atrocitate consistere. hinc referente Papiniano Traianus Imperator coegit patrem eman-
cipare filium, quem male tractabat contra patriam pietatem. Te fuisse) quæ ille facit. Quod es tu pater)
habes arbitrium in filium, quia pater es. Hominem) humanum vel pronum ad delicta, nam humanum est
peccare.

Astigabat) Exemplo alte-
rius monet Iuniorem re-
mittenda quædam filio:
neque semper vtendum seueri-
tate cum omnes homines ali-
quo errore ducantur. Ego)
dixi. Iuvene) filio. Quod fi-
lius tuus, id est non aliquando
facis, quæ corripī possunt? Si re-
pente filius tuus fieret tibi pater.

Repente) ex improviso. Tu
filius) illi fieres. Pari) qua tu il-
lum reprehendis. Grauitate)
seueritate. Num omnes homi-
nes) sumptum ex Antigone Eu-
ripidis, inquit enim ἀνθρώποις
καὶ τοῖς πᾶσι κοινόν ἐστι τὸ ἀμαρτάνειν,
id est hominibus enim cun-
ctis cōmune est peccare. Hic)
alius. In illo) crimine & re da-

Argumētū.

Argumentū.

Quanto Quadrato significat quid tractauerit antequam Heluidij ultionem aggrediretur, quoq; modo illam inchoauerit & absoluerit. Et cum primo vix a Senatoribus audiretur, & a quibusdam de-
terrere, postremo affecutus sit, qd optauerat peracto reo Publicio Certo, qui libris a Secundo diuis-
gatis, intra paucos dies periit. Circa libros) pertinentia ad causam. Per ætatem) quia cum Secundus Pu-
blicium accusauit, Quadratus puer erat. Occiso Domitiano) a Stephano Domicillæ procuratore, & Clo-
dio Corniculurio, ac Maximo Parthenij Liberto, & Saturio Decurione cubiculariorum, deniq; a quibusdā
e gladiatorio ludo non ignaris

Domitiani Parthenio, & Domitia eius vxore, cū Norbano ac Petronio. sed
interfecto re, cū Norbano ac Petronio. sed
res.

hec latius in Panegyrico. Pro-
ferendi) demonstrandi per egre-
gia facta. Inter multa scelera
multorum) inter immensa crimi-
na patrata a multis. Senator)
Publicus Certus. Senatori) He-
luidio filio. Manus intulisset)
causa necis fuisset, q; quasi sce-
nico exordio, sub persona Pari-
dis & Oenonæ diuortium Do-
mitiani cū vxore Heluidius tra-
ctasset, referente Dione. Metu
temporū) Domitiano imperante
cū bonis omnibus viris immine-
ret mortis periculū ob virtutes.

Nomen) famam. Secesū) ab
vrbe, & negocijs ciuilibus. No-
uerca) Fannia. Mater) nouer-
cæ. Arria) prioris Arriæ filia,
mater Fanniae. Iura priuata) il-
lorum amicitia. Ut publicum
fas) sicut amor publicæ iustitiæ.

Exempli ratio) ut posteris ex-
plum darem nō criminādos bo-
nos, cū inuenturi essent, qui illo-
rum iniurias vlciscerentur. Red-
ditæ libertatis) creato imperato-
re Nerua. In Capitolio nostro
seculo eluxit, hic titulus. Liber-
tati, ab Impe. Nerua Cæsare Au-
gust. anno ab vrbe condita. D.
cccxxiii. Pro se) respectu suo.

Postulauerat) accusauerat. Diō
scribit ingentem tumultū exor-
tum, q; Nerua principe facto sta-
tim oēs suos inimicos accusari.
vnde ferunt Frontinū Consulē
dixisse, quod malū esset habere
Imperatorē, sub quo nulli lice-
ret aliquid facere Domitianū sa-
ne demonstrās: sed peius sub quo
oībus oīa: quare Nerua in poste-
rū vetuit, talia promiscue fieri.
Immanissimū) crudelissimū Pu-
blicū. Cōmuni inuidia) cōcordi omniū maleuolētia in eos, qui tēporibus Domitiani vfi fuerāt. Nā tales sub
Nerua, & Traiano vulgo inuisi fuerunt. Proprio) priuato & atrocitate criminis in Heluidiū cōmissi filius:
non tēporis occasione. Ira) iudiciū. Tristis) mœstus, lugubris. Amissa) mortua. Vxore) alia a Calpurnia
cū qua supremū vixit. In epistolis ad Traianū asserit se habuisse duas vxores. Anteiā) Anteia C. Anteiij ius-
su Neronis interfecti filia. de quo Tacitus plura lib. xvi. Limine) domi. Iosephus asserit. vij. diebus lugeri
mortuos solitos. Seneca, viris nullū lugēdi tēpus legitimū, quia nullū honestū: annū vero forminis ad lugen-
dū cōstituisse maiores, nō vt tā diu lugerēt, sed ne diutius, sic Dionysius in suis antiquitatibus: sic Ouidius in
Fastis. nisi iussu Senat⁹ citi⁹ finiret. Plutarchus refert Lycurgū p̄c̄finituisse leges flēdi, intra vndecimū diem,
Numā vero pro etatibus, & tēporibus lugēdi modū statuisse: puerū nō lugeri trimo minorē, neq; etiam natu-
grādiore plures mēses quā vixisset ānos vsq; ad decē. & plixiore fletu etatē lugeri nullā. Ab exilio em̄ redie-
rant) nā Nerua quoscūq; Domitianus exterminauerat edicto publico restituit, quo pariter diuus Ioānes apo-
stolus ab exilio Pathmi liberatus est, consentientibus gr̄cis & latinis authoribus. Aferibi facto) participes
accusationis esse. Nō tam gloriæ meę fauerim) nō studeo tātum meę laudi: quin vos libenter socios assumā.

C. PLIN. QVADRATO SVO S.

Vanto studiosius, intentiusque legisti li-
bros, quos de Heluidii ultione composui,
tanto impensius postulas, vt perscribam
tibi, quæq; extra libros, quæq; circa libros,
totum deniq; ordinem rei, cui per ætatem
non interfuisti. Occiso Domitiano statui
mecum ac deliberaui, esse magnam pulchramque materiam
infectandi nocentis, miseros vindicandi, se proferēdi. Por-
ro inter multa scelera multorum, nullum atrocius videba-
tur, quam quod ī Senatu Senator Senatori, Prætorius Con-
sulari, reo iudex manus intulisset. Fuerat alioqui mihi cū
Heluidio amicitia, quanta potuerat esse cum eo, qui metu
temporum nomen ingens, pareisque virtutes secessu tege-
bat. Fuerat cum Arria & Fannia, quarum altera Heluidii
nouerca, altera mater nouerçæ. Sed non ita me iura priua-
ta, vt publicum fas, & indignitas facti, & exempli ratio inci-
tabat. Ac primis quidem diebus redditæ libertatis pro se
quisque inimicos suos, duntaxat minores incondito turbis
dog; clamore postulauerat simul, & oppresserat. Ego & mo-
destius, & constantius arbitratu immanissimum reum non
communi temporum inuidia, sed proprio crimine vrge-
re. Cum iam satis ille primus impetus deferbuisset, & lan-
guidior in dies ira ad iustitiam redisset, quanquam tum ma-
xime tristis amissa nuper vxore, mitto ad Anteiā (nupta
hæc Heluidio fuerat) rogo vt veniat, quia me recens ad-
huc luctus limine contineret. Vt venit, Destinatum est in-
quam mihi, maritum tuum non inultum pati, nuncia Arriæ
& Fannie (ab exilio enim redierant) consule te, consule il-
las, an velitis adscribi facto, in quo ego comite non egeo.
Sed non ita gloriæ meę fauerim, vt vobis societatem eius
inuideam. Perfert Anteia mandata, nec illę morantur. Op-
portune Senatus intra diem tertium. Omnia ego semper
ad Corellium retuli, quem prudentissimum etatis nostræ
sapientissimumque cognoui: in hoc tamē contentus cōsilio
meo fui, veritus ne veta ret. (Erat em̄ cūctatior, cautiorq;)

Illa) Arria, & Fannia. Senatus) habetur. Omnia) a me gerenda. Retuli) proposui in disceptationem: utebatur enim Corellio Ruffo magistro, & rectore. Prudentissimū) scientia iuris consultissimū. Prudētes dicuntur qui iuris scientiam tenent. Sunt tamen qui legāt prouidentissimū, ut qui lōge prouideret, quæ futura essent. Ne ueraret) ne retineret me ab accusatiōe Publicij. Cūctatior) tardior in rebus gerēdis. Inducere in animum) mihi persuadere. Quo minus) quin. sensus est, Volui quidē ea die, qua eram Publicium accusaturus indicare Corellio, quid essem factur⁹, cū omnino constituissem illū accusare, neq; dubitare quid face-

sed non sustinui inducere in animum, quo minus illi eodem die facturum me indicare: quod an facerem, non delibera-
bam, expertus usu, de eo, quod destinaueris, non esse consu-
lendos, quibus consultis obsequi debeas. Venio in Senatū, ius dicendi peto, dico paulisper maximo ad sensu: ubi coepi crimen attingere, reum destinare, adhuc tamen sine nomi-
ne, vndiq; mihi reclamari. Alius, sciamus qui sit, de quo ex-
tra ordinem referas, alius, quis est ante relationem reus: alius, salui simus, qui supersumus. Audio imperturbatus, interritus: tantum susceptæ rei honestas valet, tantumque ad fiduciam vel metum differt, nolint hoīes, quod facias, an non probent. Longum est omnia, quæ tunc hinc inde iacta-
ta sunt recensere. Nouissime Consul, Secunde sententiæ loco dices, siquid volueris. Permiseris inquam, qd usq; adhuc omnibus permisisti. Resido. Agūtur alia interea. Me quidā ex cōsularibus amicis secrete, accuratoq; sermone, quasi ni-
mis fortiter incauteq; progressum corripit, reuocat, monet, ut desistā: adiecit etiā, Notabilem te futuris principibus fe-
cisti. Esto, inquā, dū malis. Vix ille discesserat, rursus alter, Quid audes? cur ruis? quib⁹ te piculis obicis? quid presen-
tibus confidis incertis futurorū? Lacessis hominē iā præfe-
ctum erarii, & breui Consulē, præterea qua gratia? quibus amicitiiis fultū? nominat quēdā, qui tūc ad orientē amplissi-
mū & famosissimū exercitū, nō sine magnis dubiisq; rumo-
ribus obtinebat. Ad hæc ego, Omnia præpi, atq; animo me-
cum ante peregi: nec recuso, si ita casus attulerit, luere pœ-
nas ob honestissimū factū, dū flagitiosissimum vlciscor. Iam

rem. Vsu) experientia. nam di-
dici experientia magistra, quod
nullum debemus consulere su-
per illa re, quā penitus delibera-
uimus facere: præsertim eos vi-
ros quorum consilijs, etiam con-
tra nostram sententiam stādum
est. Crimen attingere) rem ip-
sam aggredi, & ad narrationem
peruenire. Reū destinare) Pu-
blicium destinare, designare quē
accusarem. Destinare enim desi-
gnare. Curtius, Intellectum est
mare destinare ab ignavis natu-
ræ eius. Cæsar interdum pro re
tinere, & quod plerunque facit
Apuleius, pro ligare. At in fre-
quentiori usu pro deliberare.
Emendanda dictio, apud Co-
lumellam lib. xiiij. cap. xvij. Et cū locus,
picem, inquit, fundo destinauit.
pro destillauit. Destinare itē eme-
re si Marcello credimus. Sine
nomine) sed p certa signa. Re-
clamari) reclamabatur a Senato-
ribus. Alius) Senator dicebat.

Extra ordinem) anteq; relatū
sit, de quo dicturus es. Relatio-
nem) propositionem crimi-
nis & rei apud Sen. Titul⁹ est in
codice de relationibus. Tacitus,
xiiij. Meminit patrib⁹ licere, quo-
ties ius dicendi accepissent, quæ
vellent expromere, relationemq;
in ea postulare. Hinc apud eun-
dem legitur Thraseam non ob-

tinuisse, ut vetita gratiarum actio ambitio cohiberetur, abnuentibus Coss. ea de re relatum esse. Superu-
mus) ab accusationibus liberi sumus, postq; mala tempora euasimus: quibus multi Senatores rei periere. Au-
dio inturbat⁹) cōstanter quæ dicebātur audio. Si legeris inturbatas, intellige, dū dicere interrūpebar a præ-
dictis, sed semp perstiti interritus. Tantūq;) sensus, multū differt ad augendū fiduciā, si causa sit iusta: vel me-
rum, si iniusta, & si hoīes nolint, aut nō probēt qd facias: nolebāt em̄ multi Publiciū accusari. iusta tamē Secū-
dū facere sciebāt, qd illi magnā fiduciā dabat. Iactata) dicta: in antiquissimo codice scribit facta. Secūde) o
Plini. Sententiæ loco) pro sententiā tuā quā dicturus es super ea re de qua iā relatū est, & Senatū habebāt: nā
concedebatur, ut loco sententiæ dicerent Senatores, de quacūq; re voluissent. quare Tacitus libro. iij. dicen-
de primo loco sententiæ. Itē. xiiij. C. Cassius, inqt, sententiæ loco in hūc modū disseruit. & Senec. i ludo Claudij,
si tū ille libellus est Senecæ, Surrexit inquit August⁹ sententiæ suæ loco dicēde, & sūma faciūdia disseruit. Quid si
legeris secūdo sententiæ loco, ut in aliquib⁹ legi exēplaribus: & referat ad illud Cic. ad Atticum. Et ille secun-
dus in dicendo locus habet autoritatē pene principis. Priorem sensum potius probamus. nā ipse lib. v. dixe-
rat loco sententiæ Homullū postulasse. Dices) orationē habebis. Permiseris) rogo pmittas. An melius pmi-
seras, i iā hoc mihi cōcesseras. Qd hucusq; permisisti oib⁹) ut loco sententiæ dicerēt, quicqd voluissent. Agunt
a Senatorib⁹. Alia) alia res iā relatē. Accuratoq;) sollicito diligēti. Progressum) excessisse in loquēdo. No-
tabilē) insignē, dignū nota. antiqua lectio habet, notabilē me futuris principibus. i. futurū, ad idē tñ. Esto) cō-
cedo me notabilē futurū. Dū) dūmodo fecerim me notabilē. Malis) principibus, quos paruipēdo. Alter)
Senator, inqt, cur, qd si quo ut est in antiquissimo codice. Præsentib⁹) p̄senti Reip. statu incertis futurorū, ad
quē post Neruā imperiū puēturū sit. Præfectū erarij) Publiciū: repere p̄notata a nobis de p̄fecto erarij. Cōsu-
lē) futurū. Qua) maxia. Quēdā) amicū. Publicij) incertū qd esset ille p̄fect⁹ oriētis, sub Nerua. Dubijs) ābi-
guis, an futur⁹ Cæsar post Neruā. i. quē aliq opinabātur electū iri imperatorē. Ad hæc ego respōdi) oīa pce-
pi. verus ex. vi. Virg. ubi iducit Aeneā rīdere Sibyllē. Cēsēdi tps) dicēdi sententiā, tps aduenerat. Posthum⁹)
antiquissim⁹ codex habet Maximin⁹. Vecti⁹) Procul⁹) alibi meminit Proculū virū eruditum carmina scripsisse, qd
etiā colligit ex carmine Mart. libri primi. Fuit & Eurychi⁹ Proculus, quo grāmatico vsus est Antoninus phi-

lofophus: ideo ad Proconsulatum vsq; prouecto, & Claudius Proculus Prætor sub Adriano: pariter & Flauius Proculus. Item Lusianus Proculus Senator sub Domitiano, & eius necis vates Larginius Proculus, vt alios omittam. Ammius Flaccus) in quibusdam exemplaribus legi Annius Flaccus. In medio) in communi,

Libris) a me publicatis. Ipsorum verbis) quibus ipsi dixerant: nullum verbum immutando. Contra) nominatos Senatores. Quietus) dicit. Excludi) repelli: non audiri. Cuius ordinis quis sit ille qui accusetur: an Senator, an alterius conditionis, sed omnibus æque ius præstandum. Quam) bonam vel malam. Cornu-

Tutela
Tutor.

tus) inquit. Tutorem) tutela secundum Seruium referente Paulo est vis, ac potestas in capite libero constituta ad tuendum eum, qui propter ætatem suam sponte se defendere nequit, iure ciuili data ac permessa: tutores autem sunt qui eam vim ac potestatem habent, ex qua re ipsi nomē acciperunt: itaque appellantur tutores, quasi tutores ac defensores: sicut æditui dicuntur, quædæ tuentur. Datum a Coss.) Claudius Tranquilli testimonio sanxit extra ordinem tutores a Coss. darentur. & Iustinianus, vt veteres Iurisconsultos taceamus: si cui inquit, nullus omnino tutor datus fuerat, ei datur quidem in vrbe Romana a Prætor urbano & maiore parte Tribunorum pl. ex lege Atilia: in prouincijs vero a præsidibus prouinciarum, ex lege Iulia & Titia, postea Consules pupillis tutores, ex inquisitione dare ceperunt: deinde Prætores ex constitutionibus filia minori: duas enim filias habuit Heluidius fili. Matre eius & vitrico) nā Heluidij vxor eo mortuo alium maritum duxit: illa igitur cum marito nouo, qui vitricus erat puellæ, petiuerat a Coss. vt Cornutus ei daretur tutor. Officij sui) vt vlciscatur parentem illius, cui datus fuerat tutor. Imponere modum suo dolori) non indulgere dolori, sed cohibere illum, & ratione procedere. Ferre) tolerare, excusare. Antiquus codex habet perferre. Fœminarum) Arriæ, & Fanniæ. Affectum) dolo-

Censura.

rem, cruenti adulatoris, vel cruentæ adulationis, qui sua adulatione occiderit Heluidium. Remittatur.) non permittendo illum accusare. Nota) dignominia. Quasi censoria) maxima. Facultas enim Censoribus fuit notare vnumquęq; ordinem, vt qui Senator esset eijceretur Senatu, qui eques Ro. equum publicum perderet: qui plebeius in certum tabulas referretur, & ærarius fieret. De Præfectis insuper eminentissimis iudicabant, excepto Præfecto vrbis Romæ, si Reuellio Pollioni fides præstata, & consulibus ordinarijs. & rege sacrorum, ac maxima virginum vestalium: si tamen incorrupta permāssisset. Erat enim Censura amplissimus magistratus, & quodammodo perfectissimum Reip. culmen, maximæ omnium reuerentię, plurimæq; potestatis, cum in alijs rebus, tum ad morum emendationem: de qua plurima Liuius, Plutarchus, Dionysius. Gellius, Asconius. Inu-ratur) imprimatur, vstuletur. Liuius, Patrum memoria institutum fertur, vt Censores mortis e Senatu ascriberent notas. Medio) qui poterat trahi quoquo versum. Ambiguo) ancipiti. Iniuriam) si causa non cognoscatur Absoluitur) prius cognita causa. Nominatus) tanq̃ reus, & noxius. Amicis Arriæ & Fanniæ.) Quietus, & Tertullo. Amicis suis) Apollinari. & reliquis. Soliciti esse) timere, quia res agitur sub rectissimis iudicijs. Probetur) testes producatur, aduersus Publicium. Absoluere) liberum sinere. Hoc illi) dixerunt eo ordine, quo quisq; citabantur ad dicendum. Super verbo quisq; quā vim habeat lege, in Panegyrico. Exceperint) probauerint, intellexerint. Negocij dignitatē) dignā materiā insectandi nocētes, & miseros vindicandi. Prouentū) successum. Actoris constantiam) fortitudinem mei dicentis. Veiento) Fabricius Veiento a Iuuenale, prudēs appellatus, Fabricij adhuc extat illa antiqua memoria. Imperatori Cæsari Vespasiano Au-

Veiento.

centendi tempus. Dicit Domitius Apollinaris Consul designatus, dicit Fabricius Veiento, Fabius Posthumus, Ve-ctius Proculus collega Publicij Certi, de quo agebatur: vxoris autem meæ, quam amiseram, vitricus, post hos Ammius Flaccus, omnes Certum nondum a me nominatum, vt nominatum defendunt: crimenq; quasi in medio relictum defensione suscipiunt. Quæ præterea dixerint, non est necesse narrare, in libris habes. Sum enim cuncta ipsorum verbis persecutus. Dicunt contra Auidius Quietus, Cornutus Tertullus. Quietus, iniquissimum esse, querelas dolentium excludi: ideoque Arriæ, & Fanniæ ius querendi non aufe-rendum: nec interesse cuius ordinis quis sit, sed quā causam habeat. Cornutus, datum se a Consulibus tutorem Heluidij filia petentibus matre eius, & vitrico: nunc quoque non sustinere deferere officij sui parteis, in quo tamen, & suo dolori modum imponere, & optimarum fœminarum perferre modestissimum adfectum: quas contentas esse admonere Senatum Publicij Certi cruentę adulationis: & petere, si poena flagitij manifestissimi remittatur, nota Certo quasi censoria inuratur. Tum Satrius Rufus medio ambiguoque sermone: puto, inquit, iniuriam factam Publicio Certo, si non absoluitur: nominatus est ab amicis Arriæ, & Fanniæ, nominatus ab amicis suis, nec debemus solliciti esse. Idem enim nos, qui bene sentimus de homine, iudicaturi sumus: si innocens est, sicuti & spero, & malo, donec aliquid probetur, credo poteritis absolvere. Hæc illi, quo quisque ordine citabantur. Venitur ad me, consurgo, vtor initio, quod in libro est: respondeo singulis. Mirum, qua intentione, quibus clamoribus omnia exceperint, qui modo reclamabant: tanta conuersio, vel negocij dignitatem, vel prouentum orationis, vel actoris constantiam subsecuta est. Finio. Incipit respondere Veiento: nemo patitur, obturbatur,

gust. Ponti. Max. Tr. Por. iij. Imp. xij. PP. Coss. iij. Def. S. C. quod vias vrbs negligentia superiorum tempo-
rum corruptas instituit. L. Fabritius. C. F. Cur. Viar. Faciendum curauit. Obstreptur) strepitum faciunt cō-
tra Veientonem ne audiretur: nam is defendere conabatur Publicium Certum. ne & ipse pariter traheretur
in periculum, quia sub Domitiano summus fuerat adulator. Auxilium Tribunorum) qui praesto erāt op-
pressis. & referente Appiano, quando Tribuno libuisset Senatum dissolvere licebat. Murena) Licinius Mu-
renas cognominatos Macrobius indicat: quod pisce Murena effusissime delectati sint. Nominibus) Sena-

Murena;

obstreptur: adeo quidē, vt diceret, Rogo Patres C. ne me co-
gatis implorare auxilium Tribunorum. Et statim Murena
Tribunus, Permīto tibi vir clarissime Veiento dicere. Tūc
quoque reclamatur. Inter moras Consul citatis nominibus,
& peracta discessione mittit Senatum, ac pene adhuc stan-
tem, tentantemq; dicere Veientonem relinquit. Multum il-
le de hac (ita vocitabat) contumelia, questus est Homérico
versu, ὦ γέρον, ἢ μάλα δὴ σε νέοι τέρσσι μαχηταί. Non fere quisq;
in Senatu fuit, qui non me complecteretur, exoscularetur,
certatimque laudem cumlaret: quod intermissum iamdiu
morem in publicum consulendi, susceptis propriis simulta-
ribus, reduxissim: quod denique Senatum inuidia libera-
sem, qua flagrabat apud ordines alios, quod seuerus in cæ-
teros, Senatoribus solis dissimulatione quasi mutua parce-
ret. Hæc acta sunt absente Certo. Abfuit enim seu tale ali-
quid suspicatus, siue vt excusabatur, infirmus. Et relatio-
nem quidem de eo Cæsar ad Senatum non remisit. Obtinui
tamen quod intenderam, nam collega Certi cōsulatum, suc-
cessorem Certus accepit: planeq; factum est, quod dixeram
in fine, Reddat pramium sub optimo principe, quod a pes-
simo accepi. Postea actionem meam utcanque potui, recol-
legi, addidi multa. Accidit fortuitum, sed non tanquam for-
tuitum, quod editis libris Certus intra paucissimos dies
implicatus morbo decessit. Audiui referentis hanc imagi-
nem menti eius, hanc oculis oberrasse, tanquam videret me
sibi cum ferro imminere. Vera ne hæc, adfirmare non au-
sim. interest tamen exempli, vt vera videantur. Habes epis-
tolā, si modo epistolā cogitas libris quos legisti non minore:
sed imputabis tibi, qui contentus libris non fuisti. Vale.

torum. Peracta discessione) discussis sententijs Senatorū per
discessionem, de qua alibi aper-
tius. Mittit) soluit, ὦ γέρον ἢ μά-
λα δὴ σε νέοι τέρσσι μαχηταί, id est o
senex sane multū te iuuenes præ-
munt bellatores. nam Secundus
iunior erat Veientone. Carmen
est ex. viij. Iliados. vbi Diome-
des alloquitur Nestorem in pu-
gna circūfessum a Troianis. Co-
meon aleatorē mordens Rho-
dophanta tradēte Athenæo eū-
dem versum fere vsurpauit, ὦ γέ-
ρον ἢ μάλα δὴ σε νέοι τέρσσι μαχηταί,
id est, o senex in me multum te
iuuenes premunt aleatores. Fa-
bius Quintilianus libro decimo
videtur Secundum & alios ora-
tores Secūdo contemporaneos
p ista significasse. Sunt enim sum-
ma hodie, quibus illustratur fo-
rum ingenia: namq; & consu-
mati iam patroni veteribus emu-
latur, & eos iuuenum ad opti-
ma tendentium imitatur ac se-
quitur industria. Morem) libe-
re dicendi, & fortiter accusandi.

Intermissum) desuetum me-
tu malorum principum. Simul
ratibus) inimicijs. Inuidia) o-
dio, maleuolentia, qua flagras-
set nisi Publicium permisisset ac-
cusari. Alios ordines) cæteros
magistratus, an magis equestre
& plebeū. Cæteros) reos qui
non erant senatores. Dissimu-
latione quasi mutua) tergiuer-
fando nolle intelligere, nec ple-
ctere crimina alicuius senatoris:
ne sua pariter plecterentur, sed

ira videbantur se gerere, vt vnus alteri indulgeret. possumus imprimis respicere Veientonem tuentem Pu-
blicium, quia vterque delator fuerat. Tale aliquid) quod accusandus veniret. ideo ægritudinem simulauit.

Siue) non ficta fuit infirmitas. Relationem) cum Cæsar intellexisset quæ gesta essent in Senatu contra
Certum, non remisit Senatui, vt reum peragerent. Cæsar) Nerua. Obtinui) a Cæsare. Intenderam) pro-
posueram. Collega) Vectius, Proculus socius Publicij in præfectura. Successorem) ambiguum an in præ-
fectura ærarij, an in Consulatu. nam supra de eo loquens dixerat. & iam consulem. ego mallem in consula-
tu in quo designatus fuerat a Domitiano, sed eum honorem nondum iniuerat. Præmium) consulatum a-
dulationis præmium. Optimo) Nerua. Pessimo) Domitiano. Recollegi) reduxi in memoriam. Addidi
multa) conuenit cum illo ex libro primo, vbi tradit non eadem publicari quæ dicuntur. Sed tanquā fortui-
tum) sed ratione aliqua: nam sapientum quidā in fortuna aliquid esse putant. sed eius improvidos casus igno-
rari a nobis. Fortuitum) igitur videtur quod Publicius paulopost decesserit non tanq̃ fortuitum: quod con-
scientia pressus & dolore in morbum inciderit. Libris) de vltione Heluidij. Referentes) narrātes mihi Hel-
uidij. Respondere mihi) laudare meam actionem, & gratias agere pro vltione sua: an respondere, id est
consulere quomodo dicerem. sed si legimus me sibi cum ferro imminere, quæ scriptura est in pontificio
exemplari, melius procedet. Vera) ne sint. Interest tamen exempli) pertinet tamen credere fuisse vera, vt
tali exemplo mali deterreantur. Modum epistolæ) mensuram, alia lectio habet, si modo epistolam cogites
libris quos legisti non minorem.

Argumētū.

Nec) Hortatur Tacitū ad comparandā sibi æternitātē scriptis. Tibi plaudis) tibi blādiris, & places: tua nimīū amas. Ex fide) vere. Cura nostri) futura sit de nobis. Nō dico) q̄ mereamur aliquā curā nostri, ppter ingeniū excussum.

Studio & labore) circa disciplinas. Reuerētia posterorū) quā posteris habemus: q̄b⁹ studemus aliqua literarū monumēta relinquare. Qd̄ ut paucos) sicut pauci p̄ literas ad summū glorię culmen peruenerūt, multi tamē per illas immortales facti sunt.

Argumētū.

Refugeram) Seceſſerat in Tuscos. Secūsus ut liberius & ociosi⁹ uiueret: sed scribit non minus ibi molestari negocijs rusticis ingruētib⁹: interdū tamen studere. Peruerusta lectio nō Falconi sed Mamiliano hanc epistolā scriptam fuisse monstrat. In Tuscos) in villā. iuxta Tiferiū Tyberinum. Ne quidē) possum facere ad arbitriū meū. Libellis) supplicationib⁹, lamērationibus. Quos libellos) alluſit ad nomen. nā qui porrigūtur principi vel Senatui, vel alicui magistratui postulātes aliquid libelli dicūtur, sic & parui libri, ut suos frequēter Secūsus solet appellare. Inuitus) quia sunt illiteratissimi. Meos inuitus) lego, quia inturbor: & iam difficile est post tēporis spatiū resumere priorem intentionē. Retracto) emēdo. Actiūculas) breues actiones, oratiunculas, quod magis placet: quā alij nō actiones, sed ratiūculas legant, ut sit sensus, ego reuideo quosdā calculos rei meę familiaris, qd̄ post longū tēporis spatiū est inane & importunū: & ideo rationes ita curantur tanq̄ si essem absens. i. ferme negligūtur, placet prior lectio. Intercapedinē) spatiū. Serum) sunt qui legāt frigidū, i. deperdito actionis calore iners. Acerbū) intēpestiuū, inopportunū. Rationes) rerū rusticarū calculi. Varro lib. i. rei rusticę, ubi ratio cum orco habetur, ibi non modo fructus est incertus, sed etiā colentiū vita. Columella etiā rationem calculorū dixit. & ibidē, sed nec conditū cum fide rationibus inferunt. q̄q̄ idē alibi dicat ratiocinator calculo posito: q̄ ideo allegauimus. quoniā in aliquo exēplari legitur ratiocinationis, nō rationes. Quasi absentes) tanq̄ si non essemus ruri) exēplaria peruerusta habēt, quasi absente me, in eundē sensum. Patrē familię ago) Facio patris familię officium uiſendo meorum prędiorū partem. Hactenus) in hoc solo. Pro gestatione) causa gestationis magis q̄ uiſendi prędia. Duplex enim corporis exercitatio, aut pedib⁹ aut gestatione, sed gestabatur equo aut vehiculo aut lectica vel naui. Sic rusticis) sic occupatis circa res rusticas.

Argumētū.

Summā) Non sibi occupato circa steriles vindemias lice- re venari, nec placere, scribit Mamiliano, sed pro musto nos versiculos pollicet. Isto genere) quo i istis regionib⁹ uiuūt.

Inire nūerū. More historicorū) q̄ cū uolunt significare copiā occisorū vel captiuorum, aut hostiū fuisse adeo magnā, ut recēseri nō potuerit: dicūt numerū non potuisse iniri. nā in re numerū est numerare.

Nec vacat) occupatis circa vindemias. Nec libet) tristib⁹ nobis ob sterilitatē earū. Deuehem⁹) deducemus ex ingenio nostro: sicut vinū ex canali. Nouo musto) uidet̄ parecon esse nouo, cū mustū sit nouū vinū. & mustea res, p̄ nouella & recēti vsurpetur: nisi tamē additū, ut responderet nouis versiculis. Exigēti iucūdisime) tibi petenti cum maxima lētitia. Deferbuisse) defęcatos esse & purgatos, quod solet fieri vino deferuēscētū.

Argumētū.

Recepi) Permittendas esse unicuiq̄ suas voluptates ostēdit: nam si cōnā inq̄ Genitor dānasti parasitis refer- tā, nōne credis aliqb⁹ nostrā tēdio esse, quoties introducitur lector aut lyristes? Scurrē) scurra

Scurra.

C. PINIVS TACITO SVO S.

Ec ipse tibi plaudis: & ego nihil magis ex fide, quam de te scribo. Posteris an aliqua cura nostri, nescio: nos certe meremur ut sit aliqua, nō dico ingenio (id enim superbum) sed studio, sed labore & reuerentia posterum. Pergamus modo itinere instituto: qd̄ ut paucos in lucem famamque prouexit, ita multos e tenebris & silentio protulit. Vale.

C. PLINIVS FALCONI SVO S.

Refugeram in Tuscos, ut omnia ad arbitriū meum facerē: at hoc ne in Tuscis quidem, tam multis vndique rusticorum libellis, & tā querulis inquietor, quos aliquanto magis inuitus q̄ meos lego, nam & meos inuitus: retracto enim actiūculas quasdam, quod post intercapedinē tēporis & frigidū & acerbū est: ratiocinationes, quasi absente me negliguntur. Interdū tamē equū conscendo & patrē familię hactenus ago, quod aliquā partē prędiorū, sed pro gestatione percurro. Tu consuetudinem s. rua, nobisq̄ sic rusticis urbana acta perscribe, Vale.

C. PLIN. MAMILIANO SVO S.

Summam te voluptatē pcepisse ex isto copiosissimo genere venandi nō miror: cū historicorū more scribas numerū iniri nō potuisse. Nobis venari nec vacat, nec libet: non vacat, quia vindemię in manib⁹: nō libet, q̄a exigue. Deuehemus tamē p̄ nouo musto, nouos versiculos tibi, quos iucūdisime exigēti, ut primū videbūtur deferbuisse, mittemus. Vale.

C. PLIN. GENITORI SVO S.

Recepi literas tuas, quibus quereris tēdio tibi fuisse quāuis lautissimā cōnā, quia scurre, cine- di, moriones mensis inerrabant. Vis tu remittere aliquid ex rugis? equidem nihil tale ha-

est qui risum capiat nō seruata dignitate personarū. diminutio eius scurrula vñs est Apuleius in suo asino.

Cinēdi) qui muliebria patitur: is cinēdus dicitur. vnde a Virg in priapeis, & ab Apuleio festiuiter cinēdi pro puellis vsurpantur: quod officiū eorum sustineant: dicti *από το κινῆμα τὰ ἀιδόια*, id est a motu verendorū: vel ci- Cinēdus,
nēdus dictus tanq̃ *κενός ἀιδός*, id est vacuus verecūdia. Motiones) qui natua stultitia risum excitat dictis fa- Morio,
ctisve insulis morio appellatur, *μωρός* enim fatuus & stultus, & morari cum prima longa significat fatuū es.
se. vnde Tranquil. scribit Claudium inter homines desisse morari producta prima syllaba, hoc est non am-

plius fatuū esse mortis iteruētu. In morionem lusit acutissime Mart. in illo carmine, Morio di-
ctus erat, viginti milib⁹ emi, Red de mihi nūmos Gargiliane sa-
pit. tanq̃ pluri venirent stulti q̃ sapientes. & alibi, hunc vero acu-
to capite & auribus longis, quæ sic mouētur, vt solēt asellorum: quis morionis filiū neget? Cer-
te emendandus satis obuius er-
ror apud Iuriconsultū. ff. xxi. ti-
tulo de edicto edilitio. vbi cor-
rupte legūt morionem: quis in-
quit non valde sapientē seruū

beo, habentis tamen fero, cur ergo nō habeo? quia nequaquā me vt inexpectatū, festiuē delectat: siquid molle a cinēdo, petulans a scurra, stultū a morione pfertur, non rationē sed stomachū (tibi narro. Atque adeo q̃ multos putas esse, quos æque ea quibus ego & tu capimur, & ducimur, partim vt inepta, partim vt molestissima offendār. Quam multi cum lector aut lyristes aut comædus induct⁹ est, calceos poseūt, aut non minore cum tadio recubant: quam tu ista (sic enim appellas) prodigia perpeffus es. Demus igitur alienis oble-
ctationibus veniam, vt nostris impetremus. Vale,

vēditor præstare debeat: tamen si ita fatuū vel morionē vendiderit, vt in eo vñs nullus sit, videri vñū. Iner-
rabant) versabantur, transcurrebant. Lucianus in symposio, Aristanæ tum refert conuiuiis introduxisse post me-
dium conuiuium quendā hominē ridiculū, deformē, capite raso cū quibūdā solū capillis in vertice rectis, vt &
dicēdo & faciēdo ludere aliquod cōuiuas magis ad risum diffunderet. hic ergo seipsum confringēs & distor-
quens ita saltabat vt ridiculosior videretur, & crepitu anapesta lingua Aegyptia diserebat, demū astātes mor-
debat: ideo ceteri ridebant: verū cum Alcidas cunicū pupugisset, cum melitæum catellū appellādo iratus
ille, vt qui iam dudū conuiuarū oculos teneret & sibi præstaret. nudatusq; ipsum ad certamen pancratii inuita-
uit: sin minus se illū baculo percussurū minabatur: sic ille satyrio accepta luctandi conditione feriebat & ferie-
batur: interim præsentū quidā oblectabantur, alij ridebant, donec Alcidas victus cessit cū summo specta-
torū solatio. Rugis) tua grauitate. nā in tristitia & seueritate rugas in facie contrahimus. Siquidē) quis non
displicet equidē. Tale) scurras, cinēdos, moriones. Fero habentes) non damno horum dominos. Inex-
pectatum) subitū, inopinatum: sunt enim mirabilia quæ maxime inexpectata. Petulans) mordax, lasciuum.

Non narro rationē) non dico quod omnino mouear ratione. Stomachū) appetentiā meam. Mart. præter-
eas, si quid non facit ad stomachū. Capimur) oblectamur, detinemur. Lector aut lyristes) sic lib. i. docuit so-
litum introducere comædū, vel lectore, vel lyristē. Athenæus hunc morem notabiliter taxat, referēs viles ho-
mines in cōuiuiis solitos introducere tubicines magno precio, quia nescirent inuicē cōfabulari, & ineruditi es-
sent ad differēdum: vbi vero sint honesti & eruditi conuiuæ, neq; tubicines, neq; saltatores, neq; lyristas intro-
mitti, cum satis habeant inter se digna memoratu differere, sine gyris & talibus ludibrijs. Calceos) quos cō-
uiuium initari deponebant. Meminit huius consuetudinis frequenter Martialis, vt ibi, Marmora calcantem fri-
gidiora niue. Item, Excalceatus ire cœpit ad cœnam. Recubant) discumbunt.

C. PLINIVS SABINO SVO S.

Va intentione, quo studio, qua deniq; memo-
ria legeris libellos meos, epistola tua ostēdit.
ip̃e igitur exhibes negocium tibi, qui elicis &
inuitas, vt q̃ plurima communicare tecū ve-
lim. faciam, per parteis tamen, & quasi diges-
ta, ne istam ipsam memoriam, cui gratias ago, assiduitate &
copia turbem, oneratamq; & quasi oppressam cogam pluri-
bus singula, posterioribus priora dimittere.

vsui satisficiat. Assiduitate) nimio attritu. Turbē) confundam. Singula) vñum aliquod. Pluribus) propter
plura: & ne confundam te lectione multarum. Dimittere priora posterioribus) vt omittas priora, & confun-
das ordinem dum festinas ad posteriora. Priora) prius scripta.

C. PLIN. RVFONI SVO S.

Ignificas legisse te in quadā epistola mea, ius-
sisse Virginiū Rufum inscribi sepulcro suo,
Hic situs est Rufus: pulso q̃ vindice quondā
Imperium adseruit, non sibi, sed patriæ.

Q Va) Desiderati Sabino
promittit libellos suos:
sed per ordinē ne me-
moriā conturbet. Exhibes ne-
gocium tibi) quæris tibi laborē.

Elicis) elicere est blanditijs ad
se trahere, & educere: inde elices
sulci aquarij Columella scribē-
te: per quos aqua collecta edu-
citur e liris. Per partes) per spe-
cies. Quasi digesta) in ordinem
posita: verbi causa orationes p-
se, sic poemata: ac deiceps. Istā)
tuam. Gratias ago) quod tuo

Ignificas) Rufoni reprehensum Argumētū.
Senti Virginiū excusat, qd
iussisset sepulcro inscribi fa-
ctū illud suū memorabile. & Frō-
tinū laudat q̃ phibisset condi-
torū sibi construi: demū vtroq;
quæ laudat tanq̃ diuerso itinere

ad immortalitatem tendentes. In quadam epistola lib. vi. ad Albinum. Frontinum Iulium Frontinum fecisse. Quem) Virginium. Miraris) corripis. apud Græcos scriptores casibus distinguitur miror. nam θαυμάζω genitio iunctum reprehendo significat, accusatio vero laudo. apud Latinos ex precedentibus & sequentibus deseruitur. Atque ita) miratus sum. Sectantur) conquirunt, admittunt. Supremis titulis) epitaphiis. Prædicando) se extollendo. sensus est, neminem cognosco, qui esset tam verecundus in laudando se & qui meretur tantam gloriam rebus præclare gestis, quæ Virginium. Dilectus) nam tutor Secundo relictus affectu parentis ei præstitit: candidatus suffragio ornavit, ad omnes illius honores ex secessibus accurret sacerdotio dignum nominavit. Proiectum) elatum. Cluuium. M. Cluuius Rufus quem frequenter Tacitus in historiis citat, Helvidij Prisci pater, dives, eloquentia clarus, nulli unquam sub Nerone periculum faciens, per quem idem princeps pronuntiavit se canturum Niobem iracundiam. historias scripsit suorum temporum, vir facundus, sed pacis artibus aptus bellis inexpertus. de quo lib. xvij. Tacitus, Laudat) prædictum Cluuius Rufus. & ibidem, Digressum a Lugduno Vitellium M. Cluuius Rufus assequitur omnia Hispania, cui post interitum Neronis præerat legationem & gratulationem vultu ferens animo anxius, & petum se criminationibus gnarus: eum Hilarius Cæsaris libertus detulerat tanquam audito Vitellij & Othonis principatu propriam ipse potentiam & possessionem Hispaniarum tentasset: eoque diplomatibus nullum principem præscripsisset interpretabantur quadam ex orationibus eius contumeliosa in Vitellium: & pro seipso popularia, auctoritas Cluuij prævaluit, ut puniri ultro libertum suum Vitellius iuberet, Cluuius comitatu principis adiectus non adempta Hispania quam absens rexit. Quæ fides historiæ) debeat. historiarum finis est veritas: cum sit rei gestæ descriptio. unum enim secundum Lucianum & proprium historiæ & illi sacrificandum ut vera omnia dicat: igitur mihi historicus sit iutrepidus, incorruptus, liber loquendi libertate, & veritatis amicus, ut comicus dicit, fides fides & scapham scapha nominaturus, sed talem scriptorem authoribus Iosepho & Plutarcho difficile est reperire. Aliter ac velles contra tuam sententiam. Illum) virginium respondisse. alia lectio ad idem.

Ad hoc ille) tu ne ignoras Cluui. Quod feci) imperium asseruisse patriæ. Vobis) historicis. Quæ) vera. Agedum) hortatur Rufonem ut comparationem Virginij & Frontini consideret. Partior) quod vetuerit impensam sepulcri tanquam superfluum. Pressior) humilior, breuior. Impensa monumenti superuacua est) M. T. Tullianorum primo multis comprobatur impensam sepulcræ superflua: quantum autem consuetudini famæque dandum ut id curent viui: sed ita ut intelligant nihil ad mortuos pertinere. Vita) immortalitatem rebus præclare gestis. Restrictius) breuius, esse dictum Frontini. Per orbem terrarum) omnibus dum inquit Frontinus memoria nostri durabit. Vno in loco) in villa Alsienfi, duobus versiculis. præscripto disticho. Illud) Frontinum. Cuius) Virginij. Quam ex collatione) sine comparatione. Diuerso itinere) Virginium recto dum factum carminibus signat Frontinus ductu. Figurato) dum modestiam prætendit: & tamen monstrat se victurum. Alter) Virginium. Alter) Frontin. Contempsisse) extat apud Lucianum Diogenis dictum, qui interrogatus quomodo aspiciam gloriam adipisceretur: si gloriam inquit spreuerit.

Tua) Gratia fuisse Venatoris Epistolam testatur. quæ longa, quæ de scriptis suis loqueretur: demum significat quid ruri agat. Cum absis) a nobis. legimus in multis exemplaribus, tum

Reprehendis, quod iusserit, addis etiam melius, rectiusque Frontinum, quod vetuerit omnino monumentum sibi fieri: meque ad extremum, quid de utroque sentiam, consulis. Vtrique dilexi, miratus sum magis, quem tu reprehendis, mirarisque, atque ita miratus ut non putarem satis unquam laudari posse: cuius nunc mihi subeunda defensio est. Omnes ego, qui magnū aliquod, memorandumque fecerunt, non modo venia, verum etiam laude dignissimos iudico, si immortalitatem, quam meruere sectantur: victurique nominis famam supremis etiam titulis prorogare nituntur. Nec facile quendam nisi Virginium inuenio: cuius tanta in prædicando verecundiam: quanta gloria ex facto. Ipse sum testis familiariter ab eo dilectus, probatusque semel omnino me audire prouectum, ut de rebus suis hoc unum referret, ita secum aliquando Cluuium locutum, Scis Virgini quæ historiæ fides debeat. proinde siquid in historiis meis legis aliter ac velles, rogo ignoscas. Ad hoc sic illum, Cluui ne tu ignoras, ideo me fecisse, quod feci, ut esset liberum vobis scribere, quæ libuisset. Age dum hunc ipsum Frontinum in hoc ipso, in quo tibi parior videtur, & pressior, comparemus. Vetuit extrui monumentum, sed quibus verbis! Impensa monumenti superuacua est, memoria nostri durabit, si vitam meruimus. An restrictius arbitraris per orbem terrarum legendum: dare duraturam memoriam suam, quam uno in loco duobus versiculis signare quod feceris! Quam non habeo propositum illum reprehendendi, sed hunc tuendi, cuiusque potest apud te iustior esse defensio, quam ex collatione eius, quem prætulisti. Meo quidem iudicio neuter culpandus, quorum uterque ad gloriam pari cupiditate, diuerso itinere contendit, alter dum expetit debitos titulos alter dum mauult videri contempsisse. Vale.

C. PLIN. VENATORI SVO S.
Va vero epistola tanto mihi iucundior fuit, quanto longior erat: præsertim cum de libellis meis tota loqueretur: quos tibi voluptati

maxime. Graciles) steriles. Quā expectaueram) preter spem. Est) vere dici potest. Decerpere) demere.

Torculū) apud authores plurifariā dicitur. nā Plin. senior. xvij. vnū sufficit torculū. Itē Columel. xvij. Priusq̃ Torculum; vinacea torculis exprimantur. Sed idem lib. i. torcularia scripsit, vt Vitruuius. vi. torcular proximū sit culinē. at Torcular. Cato inquit, Torculariū si edificare voles. & alibi, in torculariū quā opus sunt Columel. vero. xij. torcularijs Torculariū; pro ipsis torculi operatoribus vitur. Marcellus ait torculū, q̃ vſu torcular dico. verū Cato torculum funē in Torculari; tortum appellat. Obrepere) lento passu ire. repete, proprie dicitur de animalibus quā vētre gradiūtur, a quo reptilia. Urbanis) ad vrbānos

esse nō miror, cū omnia nostra, pīnde ac nos, ames. Ipse cum maxime vindemias gracileis quidē, vberiores tamē, quā expectauerā, colligo, si colligere est nōnunq̃ decerpere vnam, torculū inuisere, gustare de lacu mustū, obrepere vrbānis q̃ nūc rusticis prēsunt, meq̃ notariis & lectorib⁹ reliquerūt.

C. PLIN. SABINIANO SVO S.

Libertus tuus, cui succēdere te dixeras, venit ad me, aduolutusq̃ pedibus meis tanq̃ tuis hēsit. fleuit multū, multūq̃ rogauit, multū etiā tacuit: in summa, fecit mihi fidē pēnitentiaē. vere credo emēdatū, quia deliquisse se sentit, irasceris scio, & irasceris merito, id quoq̃ scio: sed tūc prēcipua māsuetudinis laus, cū irē causa iustissima est. Amasti hominē, & spero amabis. Interim sufficit vt exorari te sinas. Licebit rursus irasci, si meruerit, qđ exoratus excusari facies. Remitte aliqd̃ adolescētē ipsius, remitte lachrymis, remitte indulgentiē tuē: ne torseris illū, ne torseris etiā te, torq̃ris enī cū tā lenis irasceris. Vereor ne videar nō rogare sed cogere, si pēib⁹ ei⁹ meas iūxero. lūgā tñ tāto plen⁹ & effusi⁹, quāto ipm̃ acri⁹, seueriusq̃ corripui: districte minat⁹ nunq̃ me postea rogaturū. Hoc illi, quē ter rerī oportebat, tibi nō idē. nam fortasse iterū rogabo, iterū ipetrabo. sit mō tale, vt rogare me, vt p̃stare te deceat. Vale.

ενώμη δὲ τῶνδε ἡχρὶ χρεώρ, peccauit: in iuuenibus autem hominū hoc inest, veniā autem huic habere opus est.

Remitte indulgentiē tuē) sis indulgēs etiā plus solito. Ne torseris) ne afficias te molestia, dū perturbaris ira.

Lenis) ingenio quieto. Cogere) rationibus & impellere ad veniam. Eius) liberti tui. Districte) intente, aspere. Hoc illi) interminatus sum. Tibi non idem) denuncio. Tale) crimen eius conditionis.

C. PLINIVS SEVERO SVO S.

Magna me sollicitudine adfecit Passieni Pauli valetudo, & quidē plurimis, iustissimisq̃ de causis. Vir est optimus, honestissimus, nostri amatissim⁹. Preterea in literis veteres æmulat, exprimit, reddit, Proptium in primis, a quo gen⁹ ducit, vera soboles, eoq̃ simillima illi, in quo ille prēcipuus. Si elegos eius in manum sūperis, leges opus tersū, molle, iucundū, & plane in Proptii domo scriptū. Nup̃ ad lyrica deflexit: in quib⁹ ita Horatiū, vt in illis illū alterū effingi putes. siquid in studiis cognatio valet, & huius p̃pinquū magna varietas, magna mobilitas. Amat, vt qui verissime: dolet, vt qui impatiētissime: laudat, vt qui benignissime: ludit, vt qui facetissime. omnia denique

qui non legant, & plane Propertianum: ideoque optime scriptum: sed & plane in Propertii domo scriptum: vt illud, ideoque optime scriptum, sapiat glossēmata. Deflexit) diuertit a proposito itinere. Illis) elegis. Illum alterum) Propertium, hoc dicendi modo alibi est vſus. Cognatio) genus. Et) etiam est.

Propinquum) huius, Horatium Passieno sanguine coniunctū. Magna varietas) est in lyricis Passieni, varietas enim plurimum lectorem oblectat. Mobilitas) transgrediendi ad alia facilitas. alia lectio habet molli- tas: quod conuenit cum prācedentibus. Amat vt qui verissime) amet, tam bene exprimit scribendo quod

reptilia. Urbanis) ad vrbānos ministros, qui tēpore vindemiæ enrabāt rustica, & Secundū reli- querant solū notarijs & lecto- ribus. Pomponius de verbo sig. Urbana familia & rustica, nō lo- co sed genere distinguitur: potest enim aliquis dispensator nō es- se vrbānorū seruorum numero: veluti is qui rerū rusticarū ratio- nes dispensat. & cōtra. Nota- rijs) qui breuib⁹ notis excipie- bant quā dictabantur. Lecto- ribus) Zozimo & Encolpo.

Libertus) Tētat per episto- lam reducere in gratiā Sa- biniani libertū: eius quem

quidē fateretur peccasse, sed delictū sui pēnitentiā multis signis ostē- disse. Sabinianū puto fuisse Bri- xiensem. Succēdere) irasci. Me- rito) ratione. Cum irē causē) cū q̃s habet iustissimas irascēdi cau- sas. Exorari) vinci, demulceri: vt hoc a te impetrē. Meruerit) peccauerit. Exoratus) semel pa- catus. Facies) irasceris. Adole- scentiaē) deprecatur ab ætate. sic Euripides in Hecetridib⁹. ἡμᾶς ἴπυς ἐν νύκτι δὲ ἀνθρώπων τόδ' ἐν νύκτι, εὐε

Argumētū.

Magna) Dolet Passieni Pauli ægritudine prater bonos mores doctissimi.

Nā Propertii, quem inter maio- res suos cōnumerabat, elego imi- tabatur, lyrico Horatiū. A quo genus ducit) nā lib. vij. de eodē dixerat, Scribit elegos, gētilitiū hoc illi. est enim municeps Pro- pertij, atque etiam inter maiores suos Propertium numerat. In quo) elego. Ille) Propertius est.

Tersum) emendatū. Molle) tenellum, lasciuū. Ideoq̃) quia simile est Propertio: ideo opti- me scriptū est. Fabi⁹, Elegia quo- q̃ grēcos prouocamus: cuius mi- hi tersus atq̃ elegans maxime vi- detur author Tibullus. Sunt qui Propertium malint: sunt tamen

plane in Propertii domo scri-

intendit ut rem ante oculos ponat. Sidonius Apollinaris hunc locum conatus est æmulari libro. v. Colis inquit ut qui solertissime, ædificas ut qui dispositissime, venaris ut qui efficacissime. Tanquam singula) tanquam si vni soli intenderet: ergo singula, id est perfectiora: nam vno tantum studio occupati præstantiores in illo genere sunt. Illum recepi) illo valetudinem corporis recuperare, me ab ægritudine animi liberaui. Etiam) non solum mihi, sed & ipsi Latinitati: an literis ipsius, ut aliqui codices habent. Eius) Passieni, quasi literæ cum illo essent interiturae.

Argumētū.

Frequenter) Nō potest bona conscientia se plerumque cohibere: quin exultet & ostendet. Facit hoc interdum Tullius non tantum in epistolis, sed in iudicijs: similiter Secundus alibi. Hic vero præsertim ubi gloriatur si quis doctus esse in urbe dicitur, se statim & Tacitum nominari, tanquam hi summam in literis gloriam tenerent. Iudicum auctoritatem) quam iudices seruare debent, an potius iudicium scilicet suum continentes, ut auditores attentiores redderent omnes iudices. Coacti) vi orationis nostræ. ad pronuntiandum secundum nos. Consurgerent) tanquam finito iudicio. M. Tullius in Verrē, Quid sedetis? cur non in media oratione consurgitis atque discitis iudices? Vel consurgeret, honoris gratia, ut accidit Athenis Xenocrati. historia est apud Valerium Maximum lib. ij. cap. de maiestate. E Senatu) a Senatoribus a quibus benigne audiebatur. Optaueram) antiqua lectio habet captaueram. Famam constantiæ) ut contra Marium & Claudium. Sedisse) in gradibus Circi. Proximis) nuper & postremo factis. In pontificio codice ita legitur, narrabat sedisse se circensibus proximis cum quodam equite Rom. Hunc) equitem Ro.

Requisisse) a Tacito. Italicus es an provincialis) provinciales eos accipere debemus, qui in provincia domicilium habent, non eos duntaxat, qui ex provincia oriundi sunt. Similiter Italicos, qui in Italia domicilium habent, non solum inde trahentes

Prouincia
lis Italicus.

originem. hæc Vlp. Ista duo similiter Trāquil. in Vespasiano distinxit, cum scribit, Honestissimo quoque Italico rum ac provincialium allecto. Ex studijs) ex vario de literis sermone. Illum) equitem Ro. dixisse. Quod nomina) ordo & sensus, quod nomina nostra redduntur literis quasi propria literarum non hominum, id est, cum nominatur Tacitus & Plinius statim intelligantur docti & eloquentes. perinde ac si diceret, Tacitus & Plinius sunt nomina indicantia doctrinam, non homines. Lib. vij. ad Tacitum dixerat, Gaudeo quod si quis de studiis sermo, vna nominamur, quod de te loquentibus statim occurro. His) hominibus. Aliter) fuit in secunda lectione alter. Multa) dixit municipi suo. Mei laboris) mei studij. Demonstravit) in multis exemplaribus est noscitauit. Anus attica) quæ Demosthenem emuncte & terse, id est attice loquentem cognouit ex sermone, inquit (erat enim illius celebre nomen) οὗτος ἐστὶ Δημοσθένης. hic est Demosthenes. at ab ano notatus est Theophrastus tanquam peregrinus, cum tamen is Athenis ætatem ageret, optimeque loqueretur. Huius rei meminit Cicero de Claris oratoribus. & Fabius libro octauo, Illa inquit anus atticum Theophrastum hominem aliqui disertissimum annotata vnius affectatione verbi hospitem dixit, nec alio se id reprehendisse respondit quæ quod nimium attice. id est affectate loqueretur. Plinius in præfatione, Cernimus etiam aduersus Theophrastum hominem in eloquentia tantum ut nomen diuinum inde meruerit, scripsisse feminam: & prouerbium inde natum, suspendio arborem eligendam. alia tamen hæc ab illa ano. Profero) iudicium alienum expono quid sentiant alij, quod sane minus arrogantis est.

tanquam singula absoluit. Pro hoc ego amico, pro hoc ingenio, non minus æger animo, quam corpore ille. Tandem illum, tandem me recepi. Gratulare mihi, gratulare etiam literis ipsis, quæ ex periculo eius tantum discrimen adierunt, quantum ex salute gloriæ consequentur. Vale.

C. PLINIUS MAXIMO SVO S.

Frequenter agenti mihi euenit, ut Centuri, cum diu se intra iudicium, auctoritatem, grauitatemque tenuissent, omnes repente quasi victi coactique consurgerent, laudarentque. Frequenter e senatu famam, qualem maxime optaueram, rettuli. nunquam tamen maiorem cepi voluptatem, quam nuper ex sermone Cornelii Taciti. Narrabat sedisse secum Circensibus proximis equitem Ro. hunc post varios eruditosque sermones requisisse, Italicus es, an provincialis? se respondisse, Nostime, & quidem ex studiis. Ad hoc illum, Tacitus es, an Plinius? Expressere non possum, quam sit iucundum mihi, quod nomina nostra quasi literarum propria, non hominum, literis redduntur: quod uterque nostrum his etiam ex studiis notus, quibus aliter ignotus est. Accidit aliud ante pauculos dies simile. Recumbebat mecum vir egregius Fabius Rufinus, super eum municeps ipsius, qui illo die primum in urbem venerat: cui Rufinus demonstrans me, Vides hunc? multa deinde de studiis nostris. Et ille, Plinius est, inquit. Verum fatebor, capio magnum laboris mei fructum. An si Demosthenes iure letatus est, quod illum anus Attica ita demonstrauit, οὗτος ἐστὶ Δημοσθένης, ego celebritate nominis mei gaudere non debco? Ego vero & gaudeo, & gaudere me dico. Neque enim vereor, ne iactantior videar, cum de me aliorum iudicium, non meum profero: præsertim apud te, qui nec illius inuides laudibus, & faues nostris. Vale.

C. PLINIVS SABINIANO SVO S.

Ene fecisti, quod libertum aliquando tibi charum reducentibus epistolis meis in domum in animū recepisti. Iuuabit hoc te. me certe iuuat, primum, quod te talem video, ut in ira regi possis: deinde, quod tantum mihi tribuis, ut vel authoritati meae pareas vel precibus indulgeas. Igitur & laudo & gratias ago. simul in posterum moneo, ut te erroribus tuorum, & si non fuerit qui deprecetur, placabilem praestes. Vale.

C. PLINIVS MAMILIANO SVO S.

Vereris de turba castresium negociorum, & tanquam summo ocio perfruire, lusus & ineptias nostras legis, amas, flagitas, meque ad similia condenda non mediocriter incitas. Incipio enim ex hoc genere studiorum non solum oblectationem, verum etiam gloriam petere, post iudicium tuum viri grauiissimi, eruditissimi, ac super ista verissimi. Nunc me rerum actus modice, sed tamen distringit, quo finito aliquid earundem camoenarum in istum benignissimum sinum mitaram. Tu passerulis & columbulis nostris inter aquilas vestras dabis pennas, si tamen & sibi & tibi placebunt: si tantum sibi, continendos cauea, nido ve curabis.

cōmilitonib⁹. Aquilas vestras) signa vestra in castris, inter quae praecipuum fuit aquila: prima enim cohors suscipiebat aquilam totius legionis insignem, eam aquilifer portabat. haec Modestus. In cōmētarijs Cēsar reulit. x. legio nem portasse aquilam, Dionysius etiā ducē legionis. Plin. x. lib. inquit, Romanis legionibus aquilam C. Marius in secundo cōsulatu suo proprie dicauit: erat & antea prima cum quatuor alijs, lupis, Minotauris, equis, apris, quae singulos ordines anteibant paucis ante annis portari sola in acie coeperat: reliqua in castris relinquebantur, Marius in totū ea abdicauit. Et notatū nō fere apud legiones vnū hybernatum esse in castris, vbi aquilarum non esset iugū. Iosephus tamē tradit Vespasianū circa aquilam habuisse alia signa: & eā oib⁹ apud Romanos agminibus praesse: q^{ue} & vniuersarū auium regnū habeat. & sit validissima. Itaq^{ue} illā & principatus insigne omēq^{ue} victoriae putasse. sed in vno exercitu fuisse plures aquilas aperte Cēsar testatur. vbi meminit in acie pharsalica cepisse aquilas quinquaginta octo. M. Tullius argenteam innuit: quod melius testatur Plinius, Argēum referēs militaribus signis quā aurum familiaris, quia longius fulgeat. At Dion. in Pompeij gestis. Aquila inquit aurea in omni exercitu Romanorum electo fertur in hasta longa. Si tantum sibi) si solum mihi placebunt, & non tibi. Cauea nido ve continendos) apud te. perstat in metaphora, quia iam de auibus locutus erat.

C. PLIM. LVPERCO SVO S.

Ixi de quodā oratore seculi nostri, recto quodē & sano, sed parū grādi & ornato, ut opinor apte. Nihil peccat, nisi quod nihil peccat, debet enim orator erigi, attollī, interdū etiā efferuescere, efferri, ac sepe accedere ad praecipua, nā plerūq^{ue} altis & excelsis adiacet abrupta, tutius per plana, sed humili⁹ & depressius iter, frequēti⁹ curretib⁹, q^{uam} reptatib⁹ lapsus, sed his nō labētib⁹ nulla laus, illis nō nulla laus etiā si labatur. Nā ut quasdam artes, ita eloquētiā nihil magis, q^{uam} ancipitia commēdat. Vides q^{uod} per funē ī sūma nitunt^{ur}, quātos soleāt excitare clamores, cū

portune. Quod nihil peccat) quod est nimium sanus. Debet enim orator erigi) M. T. cum multa de oratore subtili & moderato discessisset, sic de graui cōcludit, Illū vere dici posse eloquētem qui humilia subtiliter, & magna graui⁹, & mediocria reperate potest dicere. nā secundū Fabiū, admirabile orationē nō sic quō prodigia miramur. Efferuescere) ebullire excellere, & calore cōcitari. Accedere ad praecipua) exponere se piculo petēdo altissima. Abrupta) diuulsa, depressa, piculosa. Tutius iter) sit. Reptatib⁹) leuiter incedētib⁹. His) reptatib⁹. Nulla laus) est. Illis) curretib⁹. Ancipitia) pericula. Qui fune nituntur in summa) qui pedib⁹ per funē in altū tendū^r, quos funebulos, siue funerepos, grēci χοιρεβάς appellāt, Clamores) acclamationes, admonitiones spectā

Bene fecisti) Agit gratias Sabiniano, q^{uod} rogatu suo libertum reduxerat in domum, & in amorem: monetq^{ue} ut etiā nō rogatus erroribus suorum placabilem se praestet. Aliquando) prius. Animū) beneuolentiā.

Talē) nō displicet, tā tractabile ex fide pōtificij exēplaris. Tātū mihi tribuis) tāta existimationis apud te sum, & tātū mihi credis.

Q^{uod} Vereris) Scribit non satis cōuenire ut Manilianus cōqueratur de negocijs castrensibus, & vacet carminibus suis legēdis: deinde, permittit post absolutas actiones se noua facturum quae illi mittat.

Turba copia) perturbatione. Lusus) epigrammata. Studium) carminū. Super ista) praeter ista, in ceteris. Rerum actus) causarum actiones. Distringit) occupat. Camoenarū) versuum.

Passerulis & columbulis) epigrammatibus lasciujs & prurientibus. allusit ad Catulli passerem & Stellem colubam, opera sic inscripta, quia utraq^{ue} sit auis venerea, & salax. Dabis pennas) cōparabis famam diuulgando tuis

Aquila bel
lorū insignē

Dixi) Gen⁹ dicēdi in oratore, pbat grāde & elatū, ac nōnunq^{ue} attenuatū. qui certo semp quodā itinere praecedit, ita ut neq^{ue} extollat, neq^{ue} deprimat, ut res exigit, nō recte dicere opinat. Nā testionio Homeri, M. Tullij, Demosthēis, de niq^{ue} Aeschinis nitit^{ur} plerūq^{ue} elatā orationē esse. Recto) quia a quo stylo praecedit, nec diuertit ab instituta via. Sano) in nulla re peccate. Grādi) elato, magnifico, sublimi. At ornato) apto & q^{uod} orationē suā ornat oportet.

tium cum clamore legimus Imperatorum aliquos ut magis admirabile spectaculum darent introduxisse in theatrum elephantem decurrentem per funem a summo. Maxime periculosa) quæ sunt maxime periculosa, *παράδοξα*, inopinata, præter spem, admiranda: sic enim interpretantur M. Tullius, Fabius, & Suidas: & pariter Cicero Hecatonem Græcum imitatus sua paradoxa composuit. Demosthenes interdum his utitur: ut contra Philippum, & pro Olynthiis, ac in oratione pro corona. Græci magis exprimunt) verbo græco ista magis ostenduntur: tanquam notet Tullium, qui *παράδοξα* non bene sit in libris de finibus admirabilia interpretatus. Quæ grandi sunt subiecta discrimini) nam opus est maximo ingenio ac arte, & ut Fabius inquit remedijs, scire ea tractare. Tunc) in tranquillitate. Stridunt funes) tempestate quatiente sibilant rudentes. Virg. stridorque rudetum. Oratio ista gravis est & excelsa qualis illa ex libro. viij. immitte rudentes: pande vela: ac si quando alias toto ingenio vehere. Talem oratorem commendat Fabius. At ille, inquit, qui saxa deuoluat, & pontem indignetur, & ripam sibi faciat, multus & torrens orator iudicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit: hic defunctos excitabit: apud hunc & patria ipsa exclamabit, amplificationibus extollet orationem & in superlationem quoque eriget: quæ carybdis tam vorax, & oceanus mediusfidius ipse: nota sunt enim iam studiosis hæc lumina: hic deos ipsos in congressum prope suum, sermonemque deducet. Curuatur) legitur ad idem turbatur. Tunc ille clarus) cum rectam tenet in periculo gubernationem, & portum illesus subiit. Hanc sententiam Lucianus in Toxari usurpauit. Dijs maris) Castori & Polluci, qui præerant nauigantibus. de quibus in Odis Horatius: possumus etiam Neptunum & cæteros respicere. Cur hæc) scripsi. Tumida) nimium elata. sublimia autem per se laudabilia sunt: sed in his iudicio acri opus est. & discernenda sunt materiae modo. quod enim alibi magnificum, tumidum alibi: & quæ humilia circa res magnas, alta circa minora videntur. Ut autem in oratione nitida notabile est humilior verbum velut macula: ita in a sermone tenui sublime, nitidumque discordat, fitque corruptum, quia in plano tumet. Improbata) nimia audacia, insolentia. Audentia) animosa magni spiritus. grandia. Nimia) immodica redundantia. Insignia) præclara. Grande & altum) laudi sunt. Immodicum & enorme) vitio. Potissimum attingam) imprimis adducam. Tantundem) pariter, sunt qui legant tandem quod magis probabo. Alterutram in partem) ut interdum grandis, modo pressus appareat. *βράχε δ' &c.*) id est sonuit lata terra: circum vero roboauit magnum cælum. ex. xxi. Iliados: ubi dii inter se contendentes introducuntur, quorum tumultu secuta sunt prædicta. Hoc exemplum pertinet ad grandem orationem, sequens vero ad altam. nam est aliqua differentia. Et totum illud) Homeri ex libro quarto Iliad. *ὡς δ' ὅτε χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ καὶ ὄρεσφι ῥέοντες, ἐσ' ἰσθμὸν κοίλῃς ἐν ἰσθμῷ χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ καὶ ὄρεσφι ῥέοντες, ἐσ' ἰσθμὸν κοίλῃς ἐν ἰσθμῷ χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ καὶ ὄρεσφι ῥέοντες*, id est ut autem quando torrentes flumini e montibus fluentes in conuallem conferunt fluuialem aquam, aqueductibus ex magnis cauum intra alueum. Examine) acri iudicio diligenti trutinazione. Incredibilia & immania) id est vitiosa. Magnifica) an cælestia, admiranda. Nec ego) non ita insanio nunc me aut dixisse similia Homeri dictis, aut puto posse dicere. Nunc cum dixi stridunt funes, turbatur arbor, gubernacula gemunt) Hoc ita habet antiqua lectio. Gyro) spatio. Impetus) feruorem calorem. Refringendos) fuit in alia lectione restringendos. Alia conditio oratorum) M. Tullius de perfecto oratore poetis plurimum licentiæ tribuit, minus oratori: & Fabius inquit, Meminerimus non per omnia poetas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum: est enim genus ostentationi comparatum, quod non falsa modo sed incredibilia sectatur. quam uterque author scribat in multis oratorem poetæ finitimum. Minus) quæ poetæ: ut pro Cornelio. In qua causa fulgentibus armis præliatus est: ut pop. Rom. admirationem suam non acclamatione tantum sed etiam plausu confiteretur. Sublimitas profecto & magnificentia & nitor & authoritas expressit illum fragorem, nec tam insolita laus esset prosecuta dicentem, si usitata & cæteris similis fuisset oratio: ipse de perfecto oratore sua scripta iudicans enumerat quæ fuerint elata, quæ pressa, quæ media. nos vnum tantum proferemus locum ex oratione P. Sestij magnificum, Quis enim clauum tanti imperij tenere, & gubernacula reipublicæ tractare in maximo cursu ac fluxibus posse arbitraretur, hominem emergsum subito ex diutinis lustrorum tenebris, ac stuprorum ga-

iam iamque casuri videtur. sunt enim maxime mirabilia, quæ maxime insperata, maxime periculosa, ut quæ græci magis exprimunt *παράδοξα*, quæ grandi sunt subiecta discrimini, ideo nequaquam par gubernatoris est virtus, cum placido & cum turbato mari vehitur. tunc admirante nullo illaudatus, inglorius subit portum: at cum stridunt funes, curuatur arbor, gubernacula gemunt: tunc ille clarus & diis maris proximus. Cur hæc? quia visus es mihi in scriptis meis adnotasse quædam ut tumida, quæ ego sublimia: aut improba, quæ ego audentia: aut nimia, quæ ego plena arbitrabar. Plurimum autem refert reprehendenda adnotes, an insignia. Omnis enim aduertit, quod eminet, & extat: sed acri intentione diiudicandum est, immodicum sit an grande, altum an enorme, atque ut Homerum potissimum attingam, quem tandem alterutram in partem potest fugere *βράχε δ' ἐν ῥέει χθων, ἀμφὶ δ' ἐσ' ἰσθμὸν κοίλῃς ἐν ἰσθμῷ χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ καὶ ὄρεσφι ῥέοντες ἐς ἰσθμὸν κοίλῃς ἐν ἰσθμῷ χεῖμα ῥέροι ποταμοὶ καὶ ὄρεσφι ῥέοντες*. Sed opus est examine & libra: incredibilia sunt hæc, & immania, an magnifica & cælestia. Nec nunc ego me his similia aut dixisse, aut posse dicere puto, non ita insanio: sed hoc intelligi volo, laxandos esse eloquentiæ frenos, nec angustissimo gyro ingeniorum impetus refringendos. At enim alia conditio oratorum, alia poetarum, quasi vero M. Tullius minus audeat, quanquam hunc omitto, neque enim

neis, lenocinijs, adulterijsq; cōfectum. Ambigi) dubitari quin audeat paria poetis. Norma oratoris) regula dicendi. Valerius, M. Curius exactissima norma Romanæ frugalitatis. Fabius etiam normam oratoris Demosthenē vocat. cui si credimus Ciceronem quantus est, fecit idem Demosthenes qui in sententiarum ornamentis, & cōformationibus verborū præstat oībus, idcirco a doctis oratorum princeps iudicatus. Cohibet) deprimit orationē suā, cū op^o est effervescente. ἀνθρώποι μικροὶ καὶ κόλακες καὶ ἀλάστορες. i. homines scelesti, & adulatores, & dæmones. Quantū in Græcis Secundo cōtulerimus, vel vna hac epistola cognosci liberū vnicuiq;. Nā

ambigi puto. Sed Demosthenes ipse ille norma oratoris, & regula, num se cohibet & cōprimīt cū dicit illa notissima, ἀνθρώποι μικροὶ καὶ κόλακες, καὶ ἀλάστορες. Et rursus, & γὰρ λίαν τοῖς ἐτάχιστα πῶς πόλιν, & δὲ πόλιν τοῖς ἐγὼ. Et statim, & ἐκ μὲν θαλάττης πῶς ὀύβοισιν πρὸ βαλόμην ἐγὼ πρὸ τῆς ἀπικνῆς. ὅσον ἢ ἀνθρώποι νῦν λογισμῷ δυνάτορ. Et alibi, ἐγὼ δὲ οἶμαι μὲν ὅτι ἀνδρες ἀθλῶνται νῦν τοῖς θεοῖς ἐκείνορ μεθ' ἐν τῷ μετέθετα τῷ πεπραγμένῳ. Iam quid audentius illo pulcherrimo ac longissimo excessu. νόσημα γὰρ. Quid hæc breuiora superioribus, sed audacia paria, τότε ἐγὼ γὰρ τῷ πύθωνι θρασυνομήνῳ, καὶ πολλῷ ῥέοντι καὶ ὑμῶν. Ex eadem nota, ὅταν δὲ ἐκ παλεονεξίας καὶ κτηνείας τις, ὥσπερ ἐστὶ ἰχθυῖς, ἢ πρῶτη πρόφασις καὶ μικρὸν πᾶσιμα ἀπαυτὰ ἀνεχάμισε καὶ διέλυσε. Simile his, ἀπεχοῖνισμῶς ἀπασι τοῖς γὰρ τῇ πόλει δικαιοῖς, ἐν ὧς σεσι πῶς δικαιοκρίων. Et ibidem, σὺ τὸν εἰς ταῦτα ἔλεον πρὸ δυνάμεως ἀριστογέρον, μᾶλλον δὲ ἀνέγκης ὅλως, μὴ δὲ πρὸς οὓς αὐτὸς ἐάλωκας λιμνῶν, καὶ προσβολῶν γὰρ ἐπὶ τῇ πόλει, πρὸς τὸ πρὸς ὁρμίζε. Et dixerat, Δέδοικα μὴ δόξεντέ μοι τὸν ἀπὸ βαλόμην εἶναι κτηνὸν τῷ γὰρ τῇ πόλει καὶ αὐτοῖς βαρύνει, ἀδυνάτως μὲν γὰρ ὅτι πᾶς ὁ κτηνὸς καὶ αὐτὸν. Et deinceps, τούτῳ δὲ ἐδένα, ὅρῳ τὸ πᾶν τῶν βασιμον ὄντων. ἀλλὰ πάντα ἀποκρημνα, φάραγμα, βάραθρον. Nec satis, & δὲ γὰρ τοὺς προγόνους ὑπελαμβάνω τὰ δικαιοκρίαι, ταῦτα δὲ οὐκ ὁμῶς, ἵνα τὰς τοῖς τὰς γὰρ αὐτοῖς μοχλοῦνται, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν, ἵνα ἀνέρεσκε, καὶ κολάζηται, καὶ μηδὲ εἰς τοῖς, μὴ δὲ ἐπιθυμῇ κακίας. Adhuc, εἰ γὰρ καὶ πᾶς ὅτι κτηνὸς καὶ πᾶσι γὰρ ἀπὸ κτηνῶν, καὶ μετὰ βολῶν. Et mille talia, vt præter

Demosthenē & Aeschinīs plæ-
raq; legimus, vt loca vnde essent
excerpta indicarem, & in intē
gram ac veram lectionē restituē
remus. Igitur in oratione πρὸς τὴν
φάν. i. de corona, inquit, ἀνθρώποι
μικροὶ καὶ κόλακες καὶ ἀλάστορες ἢ κρο-
τησιασμένοι τὰς αὐτῶν ἱερεῖς παρ' ἡ-
δίας. homines scelesti, & adulator
res, & pessimi dæmones depo-
pulati suas singuli patrias. Et
rursus i eadē oratiōe, οὐ γὰρ & c.)
nō em lapidib⁹ struxi ciuitatem,
neq; lateribus ego. Et statim
ibidē. ταῦτα πρὸ βαλόμην & c.) hæc
proposui ego ad tutelam Atti-
cæ, quantum erat humana confi-
deratione possibile. Et alibi in
quarta oratione contra Philip.
ἐγὼ δὲ οἶμαι & c.) Ego autē opi-
nor quidē o viri Athenienses per
deos illum ebrium esse magnitu-
dine rerum gestarum. hoc dictū
Lucianus asserit furore quodam
diuino refertū. Audentius) ma-
gnificētius. νόσημα γὰρ) aggritudo
em. ex oratione πρὸς τὴν πρὸς βαρύνει
permittant seueri lectores refer-
re primum græce, deinde latine
illum pulcherrimum Demosthe-
nis excessum, vt melius hic locus
intelligat. νόσημα γὰρ ὅτι ἀνδρες ἀθλῶν

ναὶοι δεινὸν ἐμπέποικεν ἡ πῶς ἡλλάδα, καὶ χαλεπὴ καὶ πολλὴ πῶς ἐντυχίας, καὶ τὸ παρ' ὑμῶν ὑπομελείας διόμηνον. οἱ δὲ τὰς
πόλεις ἐνωσιμῶς καὶ προσιάναι τῶν κοινῶν ἀξίονες πῶς αὐτῶν προσιδόντες ἐλευθερίαν. οἱ δὲ οὐχ αὐτῶν αὐτοῖς ἐπ' αὐτοῖς
δικαίαν, φιλικῶς ἐνίαν, καὶ ἱερῶν, καὶ δικαίαν, καὶ βαρύνει ὑποκρίσιν. οἱ δὲ λοιπὴν, καὶ κύρια ἅλα πότ' ὅτι ἐν ἐπ' αὐτῶν
πόλει. οὓς ἐπ' αὐτοῖς κολλῶν, καὶ πρὸς χρῆμα ἀπικνῶνται. ὅσον ἀπ' αὐτοῖς τὸ βαρύνει πρὸς τὴν, ὥς θάμνασιν καὶ ἡλῶν καὶ βύ-
λοι. ἂν αὐτῶν ἡλῶν βαρύνει. καὶ τὸ πᾶν τὸ πρὸς καὶ τὰ πᾶσι (καὶ καὶ, θεπλῶν μὴ ὅτι ἀνδρες ἀθλῶνται, μίχρη μὴ
χθὲς καὶ πρᾶν πῶς ἡμῶν καὶ ὁ κοινὸν ἀξίωμα ἀπικνῶνται. νῦν δὲ καὶ πῶς ἐλευθερίαν πρὸς τὴν. τὰς γὰρ ἀκροπόλεις αὐτῶν ἐνίαν
μακίλονδ' ἐπ' αὐτοῖς, καὶ πᾶσι πῶς ἐλευθερίαν. ἐν ἡλῶν σφαγὰς πεπείνη. καὶ πᾶσι τὴν παρονομίαν καὶ μανίας ἐνέπλησε τὰς ταλαπύ-
ρους ἐκείνας, ὥς πᾶς ἀλλῶν ἀρχῶν, καὶ φιλικῶς χαρίζοντες σφῶν αὐτῶν καὶ πολίτας μισθονῶν. καὶ ὅτι ἐν ταῦτ' ἐσθῆν, ἀλλ' ἡς ἂν
καλῶν ἐλευθερίαν, πᾶν δὲ ἂν καὶ τὰ πᾶσι πεπείνη. καὶ νῦν ἀρκείας πρὸς τὴν προσήκον αὐτοῖς ἐπ' ἐλευθερίαν μίσητον φονὴν ὁμοίως ὑμῶν,
μόνοι γὰρ ἀπ' αὐτοῖς αὐτοῖς ὑμῶν ἐκείνων, φιλικῶς θάμνασιν καὶ χαλεπὴν ἵστασιν καὶ σφῶν, καὶ πεπλῶν ἂν ἡς πᾶσι
πῶν ἐκείνων ἐκείνων αὐτοῖς πόλεις ἡμῶν ἐκείνων. ταῦτα δὲ αὐτὰ ἀργῶν ταῦτα νῦν πῶς ἡμῶν, καὶ δὲ μὴ ληρῶν, ἐλευθερίας καὶ μικρῶν
ἐπ' αὐτοῖς, ὥς βαρύνει καὶ κύρια καὶ πᾶσι πῶς ἐλευθερίαν ἀνδρες ἀθλῶνται νόσημα ὅσον. valetudo enim o viri Athenienses grauis in-
cidit in Græciam & aspera, & multa aliqua prospera fortuna, & a vobis diligentia indigens. nam in ciuitatibus
optimates, & præesse rebus publicis electi suam prodentes libertatem, infelices spontaneam sibi inducunt ser-
uitutem. Philippo hospitalitatem, & societatem, & amicitiam, & talia blande pollicentes. reliqui vero & prin-
cipatus quicunq; sunt in vnaquaq; ciuitatum quos oportebat hos punire, & statim interficere, tantum distant
ab hoc tale aliquid facere, vt admirentur & beent, & vellent vnusquisq; talis esse. Atqui tale facinus, & huius-
modi æmulationes Thessalorum quidem o viri Athenienses, vsq; quidem heri, & pridie principatum, & pu-
blicam dignitatem perdiderunt. nunc autem iam & libertatem destruxerunt. nam arces eorum quorūdam, Ma-
cedones custodiunt. In Peloponnesum introiens, in Elide cades fecit, & tanta transgressione & furore reple-
uit miseros illos, vt modo inuicem dominantur, & Philippo gratificentur, cognatos suos, & ciues cruenta tru-
cident. Et nequaquā ibi mansit: sed in Arcadiam ingrediens, omnia supra & infra quæ erāt illic fecit. & nunc Ar-
cadum multi quos decebat pro libertate maximum sentire pariter nobis (soli enim omnium indigenæ vos
estis & illi) Philippum admirantur, & æneum statuunt & coronant. & postremo posset in Peloponnesum ire
suscipere in ciuitatibus decreuerunt. Hæc quidem, hæc argui, hæc per Cererem, si opus est non nugari, euitatio-
ne non parua indigent, quia vadens quidem in gyrum, & huc ingressa est o viri Athenienses aggritudo hæc.

Superiorib⁹ illo excessu. Audacia sublimitate. τότε ἐγὼ μὲν πύθωνι θρασυνομήνῳ καὶ πολλῷ ῥέοντι καὶ ὑμῶν, οὐκ εἴφα
αὐτῷ ὑποκρίσιν. ἀλλ' ἀναστὰς αὐτῶν, καὶ τὰς πόλεις δίκαιοι οὐχ ἐπ' αὐτοῖς. tunc ego quidem Pythoni audaci & Iō

ge strepenti contra vos nō cessi neq; refugi, sed exurgēs cōtradixi, & ciuitatis iura nō pdidi, sumpta ex oratione πρὸς σφάνους, quæ verba tanq̃ grādia Lucian⁹ in laude Demosthenis admirat, & eadē fere superiorib⁹ paria. Nota) vulgata, nō lege. Ex eadē) i. oratione. nō em̃ in præcedētib⁹ vllā nominauit orationē, nec sequētia sumpta sunt ab oratione pro corona, sed ex secunda olinthiaca. ὅταν δ' ἐκ πλεονεξίας & c.) quando autem ex auaritia & scelere aliquis quēadmodum hic potest. i. causa & paruum erratū omnia intercidit & dissoluit. fere eadem dicūtur aduersus Phil. Simile tā) ἀπὸ χειρὸς μιν ἀπασι) priuatus omnib⁹ in ciuitate iustis cognitionib⁹ triū iudicio rū. Sunt ista in oratione cōtra aristogitona. Ibidē) i. eadē oratione, οὐ γὰρ ἔσθ' & c.) tu ad hæc misericordiā pdidisti, Aristogitō, quinimo consumpsisti penit⁹, ne sane cōtra quos clausisti port⁹ & scopulis impleuisti, ad hos cōfuge. Et dixerat) in eadē oratiōe, ἀιδόμην μὴ & c.) vereor ne videar quibusdā semper esse malū volētē existere in ciuitate instruere. in firm⁹ nāq; oīs est mal⁹ p se, dein ceps q̃ sequunt in eadē oratiōe. οὐ γὰρ δ' οὐδὲν & c.) huic autē nulum cerno locorū horū peruium existentē: sed oīa præcipitia, conualles, barathra. Nec satis) fuit dixisse hæc, nisi in eadē oratione subiecisset, οὐ γὰρ τὸς & c.) neq; em̃ maiores nostros existimo iudicia hæc nobis cōstruxisse, vt tales in ipsis germinaret, sed contra vt arcerent & puniretis, & ne mo æmularet neq; concupisceret vitii. Adhuc) in eadē oratione. ἢ δὲ καὶ πηλὸς ὄζει & c.) si vero iustior est sceleris, & maxim⁹ instigator & mercator. Mille) infinita

apud eundem, θάυμα & nō ῥήματα, monstra nō verba. Aeschines contra Ctesiphontē & Demosthenē, οὐ μὲν κελεύει αὐτὸ τὰ μικρὰ καὶ ἀπὸ θανάτου ῥήματα ἃ πῶς ἴσως ὡς οἱ δὲ κίρια ἐκάρτερετε ἀκροῦ μύθοι, ὅτε ἴφρησιν παρὰ τὸν ἀμπελοποιῶν πῆνι πῶς ὅλιν ἀναπέμνησιν πῆνι τὰ κλέματα τῶ δὲ μὲν, ὑπερτίμνηται τὰ νύστα τῶν πραγμάτων φορμοραφύμεθα ἰδί τὰ σενά. πῆνι πῶς ὅλιν ὡς πῶς τὸς βελώνης διζέσσι. Ἰδί τὰ δὲ, πῶς ὅλιν ὡς κίρια ῥήματα ἢ θάυμα. i. nū meministi eius leuium & absurdum verborum, quæ forte vos tanquam ferrea sustinuitis audientes, quando dixit accedens, vinitant quidam ciuitatem, amputauerūt quidam palmites populi, succisi sunt nerui rerum, propellimur in angusta. quidam primū tanquam acus perforant. Hæc igitur quid sunt o malefica vulpes verba an monstra. M. Tullius de perfecto Oratore, In illa, inquit, pro Ctesiphonte oratione longe optima submissius primū, deinde dum de legibus disputat, pressius: post sensim, incedens iudices vt vidit ardentes in reliquis exultauit audacius: attamen in hoc ipso diligenter examinante verborum omnium pondera reprehēdit Aeschines quædam & exagitat, illudensq; dira odiosa intolerabilia esse dicit. quinetiam quærit ab ipso cum quidem eum belluam appellat, vtrum illa verba an portenta sint. In contrarium incidi) mihi contradixi. Hæc verba magnifica. Isto) Aeschine, in alia lectione est, hunc quoq; ob dicta culpari. Hunc) Demosthenem. Ista) verba grandia, quæ Aeschines monstra appellabat. Maior) grandior dicendi genere Demosthenes, in quo verborum & rerum vis ducet. Ipso reprehēdente) Aeschine. is enim minus strictus, in quo plus carnis, minus lacertorum. Ob hæc) ob grandia & excelsa, quæ ab Aeschine reprehenduntur. Alijs) scriptis. Vis) impetus animi, motus, acrimonia. His) prædictis, & similibus. Elucet) eminet cum lumine. His) elatis & grandibus. Carpebat) tanquā immodica notabat: nam ad priora in Demosthene multa alia damnavit vt illa, ἔτος ὅλιν ὡς ἀθηνῶν ὁ πρῶτος ἱεργὸν Σέρσιον τῶ χῶ, καὶ Δόρισκον, καὶ Εργίσκιν, καὶ Μυρίσκιν, καὶ Γάν, καὶ Γανίδα χωρία, ὡς ἐν δὲ τὰ ὀνόματα ἴδι μὴν πρότερον. hic est o Atheniensis primus excogitans Sergium murum, & Doriscum, & Ergiscam, & Miriscam, & Ganum, & Ganida loca, quorum nomina ne quidem nouerat prius. Abstiniuit) sunt ista in oratione Aeschinis contra Ctesiphontem, quæ Secundus tanquam elata proponit. χρὴ γὰρ & c.) oportet enim o viri Atheniensis idem dicere oratorem & legem: cum vero aliam quidem vocem emittit lex, aliam vero orator, legis iuri opus est dare suffragium non dicentis impudentiæ. Alio loco) in eadem oratione sed non statim, ἔπειτα ἀναφαίνετ' & c.) deinde declaratum est de omnibus in decreto ad furtum scribens quinq; talenta legatos sentiens Oretas, non nobis sed Calliæ dare. quod autem vera dico auferens pompam & triremes & arrogantia ex decreto, lege. Iterum alio loco) in eadem oratione, καὶ μὴ ἔσθ' & c.) non finatis ipsum circa iniquitatis sermones circumsistere. Quod) dicendi genus. Vt repetat) eadem verba, ἀλλὰ ἐγκυβήμενοι & c.) sed permanentes & confidentes in concione repellite cum ab iniquis orationibus & mutationes eius verborum obseruate, in quibus sane illud fuit, ἢ τὸ παρανόμου λόγος. quod iam dixerat. Illa) quæ in eadem sunt oratione. Commodi⁹) cōcinnius, apti⁹: magis probo, custoditius. i. prudētius q̃ iam illa commodius. Pressius) i. mediocri⁹, οὐ δὲ ἰσχυρῶς & c.) Tu vero vulnerari⁹, & magis tibi cura est q̃tidianarū orōnū q̃ salutis ciuitatis. οὐκ ἀρτεμίζετ' & c.)

eam quæ ab Aeschine θάυματα, non ῥήματα, vocantur in contrarium incidi dicens, hunc quoq; ob ista culpari. Sed vide quanto maior sit qui reprehēditur, ipso reprehēdente: & maior ob hæc quoq; in alijs enim vis in his granditas eius elucet. Num autem Aeschines ipse iis, quæ in Demosthene carpebat abstiniuit? χρὴ γὰρ ὡς ἀνδρες ἀθλων αἰοι τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι ἢ ῥήματα, καὶ τὸν νόμον. ὅταν δ' ἔτερον μὲν φωνὴν ἀφ' ἧ οὐ νόμος, ἔτερον δὲ ὁ ῥήτωρ, τὸ τὸν νόμον διακρίνει καὶ διδόναι πῶς ἴφρησιν, καὶ τῶς λέγοντες ἀναγκαστικά. Alio loco, ἔπειτα ἀναφαίνετ' πρὸς πάντων ἐν τῷ ψήφισματι, πρὸς τῷ κλέμματι γράφας τὰ πέντε τέλαντα τοῦ πρέσβους ἀφ' ὧν τὸς ὠρέαται μὴ ἡμῖν ἀλλὰ καλλίᾳ διδόναι. οὐ δὲ ἀλλ' ἢ λέγω, ἀφ' ὧν τὸν νομὸν καὶ τὰς τελέας, καὶ πῶς ἀλαζονίαν ἐκ τῷ ψήφισματι ἀνέκνωθι. Iterum alio, καὶ μὴ ἔσθ' αὐτὸν εἰς τὸς τὸν παρανόμου λόγους πρὸς ἱσχυροῦ. Quod adeo probauit, vt repetat, ἀλλὰ ἐγκυβήμενοι καὶ ἐν εὐφρόνι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσελάνετε αὐτὸν εἰς τὸς τὸν παρανόμου λόγους, καὶ τὰς ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπιτηρεῖτε. An illa custoditius pressiusq;: σὺ δὲ ἐλκομένης, καὶ μάλλον σοι μέλει ἢ αὐθιμέρων λόγων, ἢ φησὶ σωτηρίας φησὶ πόλεως. Altius illa, ὅτι ἀρτεμίζεσθαι τὸν ἀνθρώπον ὡς κοινὸν τῇ ἐλλήνων συμφορᾷ, ἢ συλλαβόντες ὡς λησὶν τῇν πραγματείᾳ διὰ φησὶ πολιτείας πλεόντα ὑμῶν ἔσθ' & c.)

num reijcit hominem tanquam communem Græcorum calamitatem, aut comprahendentes tanquam latro-
nem reum sub pratextu pro rep. nauigantem punietis, & alia quę ibidem explicantur, qualia sunt ἐκκαλέσασθαι
καὶ πάλιν ἑκκαλέσασθαι, ὅπως τὸ ἑρπύων παρ' οὗ ποῦ δὲ μέσον πίπτει τῆς τε θηβαίων ἐχθρῆς καὶ τῆς φιλίας, deferens
autem & illos & pluribus circumactis motibus Euripi, apud quem habitat in medium decidit Thebanorum
inimicitie & Philippi. Iisdē notis) quibus priora. tanquam nimium turgida. Confodias) taxes, allusit ad mo-
rem antiquum quo veru improbata scripta notabantur, & asterisco quę indigebant lumine. In illa ipsa)

& alia. Expecto, vt quædam ex hac epistola gubernacula ge-
munt, & diis maris proximus, iisdem notis, quibus ea, de quibus
scribo, confodias. Intelligo enim me dum veniam prio-
ribus peto, in illa ipsa, quæ adnotaueras, incidisse. Sed con-
fodias licet, dummodo iam nunc destines diem, quo & de il-
lis, & de his coram exigere possimus. Aut enī tu me timi-
dum, aut ego te temerarium faciam. Vale,

C. PLINIUS PATERNO SVO S.

Vanta potestas, quanta dignitas, quanta
maiestas, quantum denique numen sit histo-
riæ, cum frequenter alias, tum proxime sen-
si. Recitauerat quidam, verissimum librum,
partemque eius in alium diem reseruauerat.
Ecce amici cuiusdam orantes, obsecrantesque,
ne reliqua recitaret. Tantus audiendi, quæ fecerint, pudor,
quibus nullus faciendi, quæ audire erubescunt. Et ille qui-
dem præstitit quod rogabatur, sinebat fides. Liber tamen, vt
factum ipsum manet, manebitque, legeturque semper tanto ma-
gis, quia non statim. Incitantur enim homines ad agnoscen-
da, quæ differuntur. Vale.

menta in illustri positi monumento intueri. vnde tibi tuque reip. qd imitere capias. vnde factum inceptum & exi-
tu factum vites. nam pulchrum est aliorum erratis in melius instituere vitam nostram, & non quid alij egerint
querere, sed quod optime actum sit, nobis proponere ad imitandum seniorum consilia, quos longa ætas pru-
dentiores fecit, laudantur a iunioribus. at hos antecellit historia, quanto plura exempla rerum complectitur
diuturnitas temporis, quam hominis ætas, & quæ latius apud Diodorum in commendationem historiæ tra-
duntur. Maiestas) honor, amplitudo, quæ maioribus insunt etiam sine magistratu. Numen dei) nutus, po-
testasque. Eiusdem recitantis) nam hi amici in libro illo notabantur. Legitur etiam cuiusdam. s. viri, cuius sce-
lera in ea historia narrabantur. Pudor) inest hominibus, id est erubescunt homines audire, quæ non veren-
tur facere. Ille) author historiæ. Quod rogabatur) ne reliquum recitaret. Sinebat fides) hoc iure conces-
sit, fide amicorum id exigentium. Factum) res notabilis. Manet) scitur. Tanto magis) quia suppressa est re-
liqua pars a recitatione, nam vetita auidius conquiruntur. Sed non statim) quia continere intendebat illum
scriptor apud se per aliquod tempus. Differuntur) longius protrahuntur.

C. PLINIUS ROMANO SVO S.

Ost longum tempus epistolas tuas, sed treis pa-
riter recepi, omneis elegantissimas, amantissi-
mas, & quales a te venire præsertim desidera-
tas oportebat: quarum vna iniungis mihi iu-
cundissimum ministerium, vt ad Plotinam

tum sic se gessit, vt omni culpa careret. Traiano defuncto, Adrianus creatus est princeps, quę Traianus conso-
brinæ suæ filium viuens voluisset adoptare, sed operam dante Plotina, quam Adrianus excellentissime co-
luit, & ornauit: per nouem enim funeris dies atratus incessit, & in honorem eius templum erexit, & Basilicam
apud Manaufum opere admirabili, ac hymnos in eam fecit. Hæc sumpta ex Dione, Spartiano, Eutropio, præ-
terea in memorijs Brixianorum legimus sacerdotes diuæ Plotinæ constitutos fuisse. Fuit & alia Plotina vxor
Aulici Cæsariani raræ fidei, atque singularis pudicitie femina: quæ maritum exulem secuta est, & reditum pre-

Vanta) Historijs reue-
rentiam haberi exemplo
monstrat. nam cum li-

Argumen-
tum.

ber recitaretur de sceleribus cu-
iusdam, obsecrarunt eius amici
vt reliqua pars a recitatione sup-
primeretur. Sextilius Lateranus
ad quem nunc scribit Secundus
Consulatum gessit cum Vero
Antonio. Author Capitolinus.
Alij tamē non Laterano sed Pa-
terno. de quo in præcedentibus,
scriptam epistolam credunt.

Quanta potestas) nescire enim
quid antea quæ natus sis fuerit, refe-
rente M. Tul. est semper puerum
esse. hoc illud est præcipua in co-
gnitione rerum salubre ac frugi-
ferum omnis te exempli docu-

Post) Tribus epistolis, quas
a Virginio Romano pari-
ter acceperat respondet,
sed negat alias luculenter scri-
ptas sibi relatas, rogatque vt pri-
mum mittat. Desideratas) a
me expectatas. Plotinam) Tra-
iani vxorem, quæ cum primum
ad Palatium accessit e gradibus
ad populum conuersa, Talis in-
quit, huc ingredior, qualis exire
volo, & per omnem principa-

Argumen-
tum.

Plotina.

cibus impetrauit. Sanctissimam) in Panegyrico, ubi de moribus illius plura differit, Tibi inquit vxor in de-
 cus & gloriam cedit. Quid enim illa sanctius? quid antiquius? nonne si Pontifici Max. deligenda sit coniux,
 aut hanc, aut similem (ubi est autem similis) elegerit? Perferentur) reddam illi. Artemisium) insuper. Arte-
 misium ciuitas Oenotriorum in mediterraneo. Philistus referente Stephano eandem Arthemitium vocat. est
 etiam Euboiae ciuitas. Pupillum) antiqui pupum dicebant, unde pupillus deducitur. is est secundum Pom-
 peium, qui impubes desijt esse in patris potestate, vel morte, vel emancipatione. Legitur etiam Popilium Ar-
 temisium. Communis mihi)

Artemisiū

Pupillus.

Fugitiuus.

Centesima
Vsuræ.Argumen-
tum.

Rusticus.

nā & ipse in Tuscis graciles col-
 ligo. paulo em ante dixerat, ipse
 vindemias graciles quidem, vbe-
 riores tamen quam expectaue-
 ram colligo. Dictare) dicere
 quæ alijs excipiat. Repræsen-
 tes) laudes, immortalem facias.
 libro enim. vi. testatur Romanū
 modum excessisse nimia beni-
 gnitate laudando suum nomen.
 si legeris nos tibi representantes. in-
 terpretaberis de me scribendo
 maxime tecum esse videar. Ut
 te) ut est equum te cognoscere
 mea scripta. Ad alium) in lau-
 dem alterius. Fugitiuum rei
 familiaris) fugere a rebus tuis fa-
 miliaribus, & relinquere curam
 domesticam. Fugitiuus proprie,
 est qui extra domini domum fu-
 ge causa, quo se a domino celer-
 ret mansit. Hæc Offilius Vlpia-
 no memorate. Item relatum est
 apud Iulianum fugitiuum, fere
 ab affectu animi intelligendum
 esse, non utiq; a fuga. Compe-
 des) vincula, obligationem ve-

niendi, compedes ab impedimento dictas autumat Marcellus. Clano) alibi non meminit huius orationis,
 neq; etiam huius nominis, sicut neq; Clarij, quod in quibusdam exemplaribus scriptum reperi. Inferui) ad-
 didi. Hinc apparet non eadem publicari quæ dicantur. Gestio) motu corporis desiderium ostendendo. Ap-
 positis quidem usuris) addendo illis alijs epistolis, quas non recepi alias epistolas pro usuris. Non possum
 parcus) non possum a te petere ad præsens minores usuris: ut bestes, semisses, quincunces, trientes, quæ sane
 erant minores centesima usura. Centesimas computabo) pro maxima usurarum. perstitit in proprietate
 verbi dicendo computabo, quoniam de usuris agit. Centesimas autem usuris antiqui maximas & legitimas
 dixerunt: dicta ideo centesima quod singulo mense centesimum nummum redderent, & singulo anno duode-
 nos. Cicero libro quinto ad Atticum post frequentem mentionem vicefimarum: Nam aut inquit, bono nomi-
 ne contentus erat, aut non bono quaternas centesimas sperabat. & mox, præsertim cum Senatusconsultū mo-
 do factum sit, utputo postq; tu es profectus in creditorum causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur.
 unde idem Cicero Verri obiecit, quod præter legem duabus centesimis fœneratus esset. Iurisconsulti sapius
 huius centesimæ meminere, sed in primis Paulus tanquam ostendere vellet quid esset. L. lecta. digestis si cer-
 tatur, inquit, Tunc eo amplius quo post solutam pœnæ nomine in dies triginta, inq; denarios centenos dena-
 rios singulos stipulatus est, quoniam singulis mensibus usuræ soluerentur. Sed non solum dicebant antiqui
 centesimas usuras, verum & centesimum quæstum. Nam Plinius libro. xvij. cap. quinto, Rogatus, scrib. Cato
 quis esset centesimus quæstus: Respondit, Si bene pascas: tanquam ex prato vel pascuo maximus fructus col-
 ligatur, quod impendio minimo constet. Huius centesimæ cum prius admoniti essemus ex scriptis viri doctis-
 simi, postea Bartholomæus Raimundus, qui Pandectas in veterem lectionem restituit, & in eas novas anno-
 tationes parat, nos in maiorem eius cognitionem induxit.

sanctissimam foeminam literæ tuæ perferantur, perferen-
 tur: eadem commendas Popilium Artemisium, statim præ-
 stiti, quod petebat. Indicas etiam modicas te vindemias col-
 legisse, communis hæc mihi tecum, quanquam in diuersis-
 sima parte terrarum querela est. Altera epistola nūcias mula-
 ta te nunc dictare, nunc scribere, quibus nos tibi represen-
 tes. Gratias ago, agerem magis, si me illa ipsa, quæ scribis,
 aut dictas, legere voluisses. & erat æquum, ut te mea, ita me
 tua scripta cognoscere, etiam si ad alium, quam ad me per-
 tinerent. Polliceris in fine, cum certius de vitæ nostræ or-
 dinatione aliquid audieris, futurum te fugitiuum rei fa-
 miliaris, statimq; ad nos euolaturum, qui iam tibi compe-
 des nectimus, quas perfringere nullo modo possis. Tertia
 epistola continebat esse tibi redditam orationem pro Cla-
 rio, eamq; visam vberiorē, quam dicente me audiente te fue-
 rit. Est vberior, multa enim postea inserui. Adiciis alias te li-
 teras curiosius scriptas misisse: an acceperim, quæris: non ac-
 cepi, & accipere gestio. Proinde prima quaq; occasione mit-
 te, adpositis quidem usuris, quas ego (non parcus possum)
 centesimas computabo. Vale.

C. PLINIUS RVSTICO SVO S.

VT fati) Excusat sua scri-
 pta q; nō sunt exactissi-
 ma, tñ q; sunt plura & di-
 uersi gñis, tolerāda. Rustic) si-
 li) Antistij Rustici. Mar. memi-
 nit perijisse i Cappadocia. Vnū)
 op). Insigniter) egregie, excel-
 lenter, ad mirāde. Plura medio-
 criter) fatius est facere. Nō pos-
 sis) facere. Varijs gñibus) nā scri-
 psit tragœdiā, hendecasyllabos,

VT fatius est vnū aliquid insigniter facere, q;
 plurima mediocriter, ita plurima mediocri-
 ter si non possis vnū aliqd insigniter, qd in-
 tuens ego, varijs me studioꝝ generib; nulli
 satis confusus expior. Proinde cum hoc, vel

elegos, hexametros, epistolas, orationes. Hoc) vnum aliquod meum. Ita singulis) ita dabis veniam singulis generibus meorum scriptorū. Non tanq̃ singulis) sunt enim plura, & ideo maiori venia digna, si vnūquodq; non sit perfectissimum. An excusatio est ceteris artibus in numero? an excusabim⁹ ceteros opifices, si nō sint exactissimi circa vnumquodq; artificium, quia intenti pluribus artibus non possint omnia perfecte complecti.

In numero) in multarum artium professione. Literis) doctis scriptoribus. Lex) conditio. Durior) seu-
rior. vt non respiciamus quot genera tractauerint, sed tantum vnumquodq; per se examinemus. Effect⁹), p-

illud legis ita singulis veniam, vt non singulis dabis. An ce-
ceris artibus excusatio in numero, literis durior lex, in qui-
bus difficilior effect⁹ est: quid autem ego de venia quasi in-
gratus: nam si ea facilitate hæc proxima acceperis: qua prio-
ra, laus potius speranda, q̃ venia obsecranda est, mihi tamē
venia sufficit. Vale.

pisti. Venia sufficit) satis est mea excusari.

C. PLINIVS GEMINIO SVO S

Audas mihi, & frequenter præsens, & nunc
per epistolas Nonium tuum, quod sit libera-
lis in quosdam, & ipse laudo, si tamen nō in
nos solos. Volo enim eum, qui sit vere libe-
ralis tribuere patrie, propinquis, adfinibus,
amicis, sed amicis dico pauperibus: non vt
vt isti qui iis potissimum donant, qui donare maxime pos-
sunt. Hos ego viscatis hamatisq; muneribus, non sua pro-
mere puto, sed aliena corripere. Sunt ingenio simili, qui qd̃
huic donant auferunt illi, famamq; liberalitatis auaritia pe-
runt. Primum est autem suo esse contentum: deinde quos
precipue scias indigere, sustentantem, fouentq; orbe quo-
dam societatis ambire. Quæ cuncta si facit iste, vsquequaq;
laudandus est: si vnum aliquod, minus quidem, laudandus
tamen. Tam rarum est etiam imperfectæ liberalitatis exem-
plar. ea inuasit homines habendi cupido, vt possideri magis
q̃ possidere videantur.

Sordidius nihil est, nihil est te spurcius vno. Qui potes insidias dona vocare tuas. Sic auidis fallax indul-
get piscibus hamus. Callida sic stultas decipit esca feras. Quid sit largiri, quid sit donare docebo, Si nescis,
dona Gargiliane mihi. Simili) prædictis, id est malo. Huic) alicui. Auaritia) immo rapina. Petunt) quæ-
runt. Primum) præcipuum in homine abstinere alienis rebus. Orbe) perfectione. Societatis) amicitiae, &
humanæ societatis. Iste) tuus amicus Nonius. Vsquequaq;) semper. Si vnum aliquod) facit ex prædictis.

Minus quidem) laudandus est. Tam rarum) tam pauci inueniuntur qui sint etiam imperfecte liberales, excla-
matio aduersus sua tempora. Possideri) a diuitijs regi & detineri.

C. PLINIVS SARDO SVO S.

Postquam a te recessi, non minus tecum, q̃
cum apud te fui. Legi enim librū tuum idem-
tidem repetens ea maxime (non enim men-
tiar) quæ de me scripsisti: in quibus quidem
percopiosus fuisti, q̃ multa, q̃ varia, quam nō
eadem de eodem, nec tamen diuersa dixisti!
Laudem pariter & gratias agam: neutrum satis possum, & si
possem timerē ne adrogans esset, ob ea laudare, ob quæ gra-
tias agerem. Vnum illud addam, omnia mihi tanto lauda-
biliora visa, quanto iucundiora: tanto iucundiora, quanto
laudabiliora erant. Vale.

fectio. Difficilior) certe diffici-
lior. cæterarum enim artium in-
uenti sunt artifices perfectissimi
ad summum magisterij sui cul-
men peruenientes: literarum ve-
ro neminem adhuc nouimus, cui
aliquid non defuerit. De ve-
nia) tecum disputo. Facilita-
te) benignitate, commendatio-
ne. Priora) mea scripta acce-

L Audas) Exprimit Gemi-
nio laudanti Noniū tanq̃
munificum quid sit libera-
litas, quæ sane est indigentib⁹ do-
nare, non falsa liberalitatis, simu-
latiōe diuites captare. ¶ Noniū
liberalem. legi in monimētis Bri-
xianorum. Propinquis) cognati-
tis. Affinibus) affines secundum
Modestinum sunt viri & vxoris
cognati, dicti ab eo q̃ duæ co-
gnationes quæ diuersæ inter se
sunt per nuptias copulantur, &
altera ad alteri⁹ cognationis finē
accedit. Potissimum) in primis,
vt. s. munusculis maxima conse-
quant a diuitib⁹. Hos ego) or-
do est. Ego puto hos nō pmere
sua, sed viscatis hamatisq; mune-
rib⁹ corripere aliena. i. nō esse de
suo liberales, sed tanq̃ aucupes
subdolis munerib⁹ diuites. Illaq;
a re apposite in hūc sensum dixe-
rat Martialis, Munera quod seni-
bus viduisq; ingētia mittis, Vis-
te munificū Gargiliane vocem.

Argumen-
tum.

Affines.

P Ostquā) Sardi librū cōmē-
dat & grās agit, qd̃ ab eo
laudat⁹ sit. Idētidē) fre-
quēter. De me) in laudē n eam.

Quam non eadem de eodem)
querit aliquis quomodo fieri po-
tuerit, vt non eadem nec tamen
diuersa de eadē re dixerit: multa
sunt paria & similia quæ tamen
nō sunt eadem, inde ostendit scri-
ptoris. Ingeniū copiosum) qui
de vna & eadem re plurifariam,
nec tamen extra rem deseruisset.

Ob quæ gratias agerē) quod
me laudasset. Iucundiora) pro-
pter laudes meas.

Argumen-
tum.

Argumen-
tum.Argumen-
tum.

q Vid agis) Interrogat Titianum quid ageret: se vero scribit in ocio nolle longiores epistolas compo-
nere. Illud) nolle scribere longiores epistolas. Hoc) legere longissimas.

Incidi) Mira de Hipponēsi Delphino narrat, qui tantum puero assueuerat, ut natantem subiret, & inspecta
tibus multis per mare ferret, ac in terram reduceret. Monet igitur Caninium Municipem suum, ut velit hanc
materiam metro excolere. Ficta) falsa. Scholastico) ocioso. Isto) tuo, latissimo, fertilissimo. Ma-
ximo) copiosissimo. Altissimo) magni spiritus. Poetico) diuino, nato ad carmen. Nam poetę nascimur,

oratores fimus, nihilq; bene fit
inuita Minerva ac musis, & me-
diocres poetas nemo nouit.
Oportet igitur futurum vatem
nasci altissimo ac pene diuino in
genio. Hic Caninius bellum Da-
cicum, quo Traianus Dacos vi-
cit, scribere exorsus erat. Su-
per cenam) inter cenandum.

Authoris) narratis hoc. Quid
poetę cum fide) quid opus est
poetę vera scribere. Is) est ta-
li fide. Scripturus) si scribere
pares. Hipponensis Colonia)

Hippo.

Stephanus ex auctoritate Poly-
bij, Hippon, inquit, ciuitas Li-
byę. Strabo, Duo Hippones, al-
ter Vtica proximus, alter remo-
tior, & freto propinquus. Plini⁹,
Africę tria promontoria, Candi-
dum, Apollonij, Mercurij in al-
tum procurrentia duos efficiunt
sinus, Hipponensem proximum
ab oppido, q; Hipponem dilu-
tum vocant: diarrhytū Gręci p-
pter aquarū irrigua. Pomponi⁹,
In ea quā proprie nomen Africę
vsurpat est Hippo regius. tria, p-
montoria vaste proiecta in al-
tum, duos grandes sinus efficiūt.
Hipponensem vocant proximū
ab Hippone diarrhyto, quod lit-
tori eius appositum est. Solinus
Boron promontoriū tradit Hip-
ponem regium postea dictum.
Itē Hipponē alterū de interfluē-
te freto diarrhytum appellatum.
Ptolem⁹ in Africę minoris situ,
Hippi promontorium, Hippo-
nem regium: item Hipponē vel
equorum citationem refert. Ex
quibus colligitur alterum dictū
regium, alterū Diarrhytū. vnde

Aestuariū.

statius in Syluis de priore inquit, Et vaga, & antiquis dilectus regib⁹ Hippo. q; Strabo utrosq; regiones dixerit,
hic pculdubio diarrhytū intelligit Romanorū Colonia. Ex hoc) stagno. Legitur etiā, & hoc. stagnum est estua-
riū. Aestuariū) ab aestu maris dictum aestuariū. est em loc⁹ marinis aquis refert⁹ ex inundationib⁹ freti, per quas
mediterranea sæpe in modū fluminis replentur, & ut vtar Strabone ipso in tertio dicēte, aestuaria dicunt refer-
tae marinis aqs cōualles ex inūdatiōib⁹ pelagi, p quas mediterranea instar fluuiorū nauigātes ascēdūt. ad vicina
præsertim oppida, hanc nauigationē aestuaria aliq vocāt. Vitruui⁹ de marinis aquis, nō solū aestuaria, sed etiā de
putealib⁹ dici posse monstrauit, Sin autē eriperet lumē vi vaporis, tūc secūdū puteū dextra ac sinistra defodiant
aestuaria, ita quēadmodum per nares spiritus ex aestu dissipabuntur. Emergit) exoritur a mari. Aest⁹) maris
motus. elementū pelagi tertia pars mundi est, si Vegetio credimus, quæ præter ventorū flatū sub quoq; spira-
mine motuq; vegetat. nā certis horis, dieb⁹ pariter ac noctib⁹ aestu quodā qd reuma vocāt, vltro citroq; pcur-
rit, & more currentiū fluminū nunc exundat in terras, nūc refluit in altitudinē suā. Repressit) retro cessit, in
mare redijt. Impulit) vndā in aestuariū. Omnis ætas) pueri, iuuenes, senes. Tene⁹) occupat. Solicitat) de-
lectat. ætas em puerilis lusib⁹ pronior. Altissime) longissime in altū. Prouchi) natando progredi. Victor)
in certamine natādi. Ut relinquit litus) sicut procurrit longius a littore. Reliquit) excedit, anteit. Vltorio-
ra) maris interiora, an ad alteram aestuarii rippam. Caccurrit) ei obuius fit. Præcedere) præcedebat. infinita
pro indicatiuis. Subire) puerū dorso exciperet Trepidantē) timentē nouitate rei. Aequalibus) socijs. Ser-
pit) diuulgat, Colonia) Hipponē. Narrare) narrabant alijs quæ audiuerāt. Obsidēt) occupāt spectatores.

C. PLINIUS TITIANO SVO S.

Vid agis? quid acturus es? ipse vitam iucun-
dissimam id est ociosissimam viuo. Quo fit,
ut scribere longiores epistolas nolim, velim
legere: illud tanquam delicatus, hoc tanquā
ociosus. Nihil est enim aut pigrius delica-
tis, aut curiosius ociosis. Vale.

C. PLINIUS CANINIO SVO S.

Incidi in materiam veram, sed simillimam fi-
cta, dignāq; isto latissimo, altissimo, planeq;
poetico ingenio. Incidi autē dum super cœ-
nam varia miracula hincinde referūtur, ma-
gna authoris fides, tamen quid poetę cum
fide: is tamen author, cui bene vel historiam
scripturus credidisses. Est in Africa Hipponensis Colonia,
marī proxima, adiacet ei nauigabile stagnum, ex quo in mo-
dum fluminis estuariū emergit, qd vice alterna prout estus
aut repressit, aut impulit, nunc infertur marī, nūc redditur
stagno. Omnis hic ætas piscādi, nauigandi, atq; etiam natā-
di studio tenetur: maxime puerorum, quos ocium, ludusq;
solicitant, his gloria & virtus, altissime prouchi, victor ille,
qui longissime ut litus, ita simul nanteis reliquit. Hoc cer-
tamine puer quidam audentior cæteris in vltiora tende-
bat. Delphinus occurrit, & nunc præcedere puerum, nunc
sequi, nunc circuire, postremo subire, deponere, iterum sub-
ire, trepidantēq; perferre primū in altū, mox flectit ad litus,
redditq; terræ, & æqualib⁹. Serpit per Coloniā fama, cōcur-
rere oēs, ipsum puerū tanq; miraculū aspicere, interrogare,
audire, narrare. Postero die obsident litus, prospectāt mare:

Mari simile) stagnū illud æstuarium. Ille) puer qui pridie veſt⁹ erat a Delphino. Ille) puer. Ceteris) pueris. Exilit) in altum ſalit ab æſtuario vt videretur. ocyor inquit Pl. auunculus & Delphinus voluere ocyor te. lo. tanta vi exilit, vt plerūq; vela nauium tranſuolet. Inuitet) puerum ad ſe venire. Expedit) abſoluit. Hoc) factum eſt. Innutritos mari) aſſuetos natare in mari. Subiret timendi pudor) puderet timuiſſe natare. Appellant) Simonem vocant Delphinum. nam hanc appellationem mire agnoſcit, q; roſtrum ſimum habet, hominem non pauſcit, vt alienum obuiam nauigijs venit, alludit exultans, certat etiam. Quidam codices non ha-

bent præbentem. ſ. ſe tractādum ſed præeuntem. Adnatāti tergo) Delphino. Alij legunt, adnatat, natāti inſilit tergo. Amari) a Delphino. Aristo. ix. de aīalib⁹ plura ſcrib. de Delphinis. Narantur iudicia morum placidorū ac mitium amoreſq; in pueros & affectus libidinis. & Plin. teſta^r puerum a Delphino temporib⁹ Auguſti per Lucrinū lacum inuectum. Duris author tradente Atheno in Laſo Delphinum dilexiſſe puerum nomine Dionyſium, qui cum alijs ex palæſtra ad mare procedēs natabat, Delphinus ex pelago occurrens dorſo ſuſceptum in altum ferebat, dein de continenti reſtituebat. Pauſanias lib. i. memorat, Melicertam cadentem in mare ſuſceptum a Delphino, & veſtū vſq; ad Corinth. Iſthmum. Amat ipſe) puer amat Delphinum. Neuter) nec puer, nec Delphinus. Hui⁹) pueri. Illius) Delphini. Manſuetudo) eſt enim ſecundum Athenum animal humaniſſimum qđ referre gratias nouit. nam Cæranus Mileſius Delphinum a piſcatoribus captū iam interficiendū precio redemptū mari reddidit, poſtea nauī in qua Cæran⁹ erat, ſubmerſa, & omnib⁹ necatis, ab eodem Delphino conſeruatur, deinde illo in patria Mileto mortuo, ac in litus elato, agmen Delphinorum apparuit non procul, tanq̃ funeri præſens & opem la-

Delphini
mira.

& ſiquid eſt mari ſimile, natant pueri, inter hos ille, ſed cauti⁹. Delphinus ruruſ ad tempuſ, ruruſ ad puerum venit. Fugit ille cum cæteriſ. Delphinus quaſi inuitet, reuocet, exilit, mergitur, varioſq; orbeis implicitat, expeditq;. Hoc altero die, hoc tertio, hoc pluribus, donec homines innutritos mari ſubiret timendi pudor, accedunt, & alludunt, & appellant, tangunt etiā, perſectantq; præbentem. Creſcit audacia experimēto. Maxime puer qui primuſ expertuſ eſt, adnatat, natanti inſilit tergo: fertur, referturq;, adnoſci ſe, amari putat, amat ipſe, neuter timet, neuter timeretur. Hui⁹ ſiducia, manſuetudo illiuſ augetur: necnon alii pueri dextra, leuāq; ſimul eunt hortanteſ, momenteſq;. Ibat vna (id quoq; mirum) Delphinuſ aliuſ tantum ſpectator & comes. Nihil enim ſimile, aut faciebat, aut patiebatuſ: ſed alterum illum ducebat, reducebat, vt puerum cæteri pueri, incredible, tam verum tamen q̃ priora, Delphinum geſtatorem, colluſoremq; puerorum in terram quoq; extrahi ſolitum, harenisq; ſiccaturuſ vbi incaluſſet, in mare reuolui. Cōſtat Octauium Auitum iegatuſ Proconſuliſ in lituſ edueto religione praua ſuperfuſiſſe vnguētum: cuiuſ illum nouitatem, odoremq; in altum refugiſſe: nec niſi poſt multoſ dieſ viſum lāguiduſ & mœſtuſ, mox reddituſ virib⁹ priorē laſciuiam, & ſolita miniſteria repetiſſe. Conſluebant ad ſpectaculuſ omneſ magiſtratuſ, quoruſ aduentu & mora, modica Reſp. nouiſ ſumptib⁹ atterebatuſ. Poſtremo locuſ ipſe quietem ſuam ſecreruſq; perdebat. Placuit occulte interfici, ad quod coibat. Hæc tu qua miſeratione, qua copia deſlebiſ, ornabiſ, attolleſ! quanquam non eſt opuſ adſingaſ aliquid, aut adſtruas, ſufficit ne ea, quæ ſunt vera, minuantuſ. Vale.

debat, non geſtabat, non patiebatuſ tangi. Vt cæteri pueri) ducebant, & reducebant pueruſ dilectū a Delphino. Incredible) eſt quod dictuſ ſum: ſed ita veruſ eſt q̃ ſunt priora, quæ veriſſima ſunt. Non eſt mirū ſi dixit incredible Delphinū extrahi ſolituſ a mari, & areniſ ſiccaturuſ reuolui in mare, quia auunculuſ eiſ tradit ſtatim tellure tacta Delphinū, ſi quando in terrā erumpit, mori. Octauium Auitū) quē ferunt furta Maroniſ voluminib⁹ annotaſſe. Pliniuſ ſenior, & Solinuſ in ſuiſ collectaneis eum ſecutuſ totū hoc Delphini mirū breuiuſ retulere. Aliuſ inquit inter hoſ annoſ in Africo littore Hipponiſ Diarhyti ſimili modo ex hominū manib⁹ veſcēſ, ferēſq; ſe tractādū, & alludēſ natātib⁹, impoſitoſq; portāſ, vnguēto perunēt⁹ a Flauiano Proconſule Africę & ſopituſ, vt apparuit odoris nouitate, fluctuanſq; ſimiliſ exanimi, caruit hominuſ conuerſatione, vt iniuria fugatuſ per aliquot meſeſ. mox reuerſuſ in eodem miraculo fuit. Plura ijdē, & Gelliuſ Appionem grāmaticuſ ſecutuſ protulerūt exēpla de amoribuſ Delphinorum. Proconſuliſ) Flauiani, cui⁹ imperio Delphinuſ vnguēto conſperſit. Edueto) Delphino tacto in ſiccū. Religione praua) ſuperſtitione ductū. Illū) Delphinū. Nouitate) inſolentiā. Dieſ) meſeſ dixit auūcul⁹. Miniſteria) colludēdi, & deferēdi puerū. Magiſtrat⁹) præſecti Africę omneſ cōueniebāt Hipponē tanti ſpectaculi viſendi gratia. Reſp.) Hipponenſiſ. Immodiciſ) maximis. nā ſumptuſ de publico faciebant magiſtratib⁹ cōfluētib⁹. Hinc Plin. ſenior enarrato miraculo ſcribit, Iniuriæ poteſtatuſ inhospitaleſ ad viſenduſ veniētium Hipponēſeſ in necē eiſ cōpulerūt. Et Cice. lib. ii. ad Appiū. Apameæ cū eſſem multarū ciuitatū principē ad me detulerūt ſumpt⁹ decerni nimis magnificoſ cū ſoluēdo ciuitateſ nō eſſent. An magiſ placet legere modica Reſp. modiciſ & mediocribuſ facultatibuſ colonia Hipponēſiſ. Locus ipſe) Hippon priuſ infrequēſ. Perdebat quietē) erat inquiet⁹ cōuētū tot poſteſtatuſ. Quod) animal. Miſeratione) quod immerito tanta Delphini humanitaſ ſublata ſit. Attolleſ) augebis, amplificabiſ. Aſſingāſ) ficti aliquid addiſ.

Argumen-
tum.

Explica) Consultit Tranquil. an experiatur Encolpum libertum suum in recitatione versuum suorum, & ipse sibi diffidat. Explica æstum) exime scrupulum, dubitanti consule. Audio) intelligo. Legere) recitare. commodius tolerabilius recito, quia magis assuetus illarum recitatione: & ideo tanto minus recito commodius versus, quia minus assueui. Libertum) Encolpum. de quo in principio. viij. nam Zosimū iam amiserat. Familiare) signum familiaritatis cum auditoribus q̄ elegi illum: quem scio non bene lecturū, sed tamen melius me recitaturum noui. Melius) minus male. Perturbatus) audientium corona impedit. De-
fixus) terram intuens. Similis ocioso) ignauus, oscitabundus, ut quidam consuevere. Prosequar) subsequar, imitabor: unde subiecit saltare, quod Pantomorum est. Legere) recitare. Ista) poemata. Vel non facere) vel non componere, vel facere, & non recitare.

Argumen-
tum.

Librum) Scribit Appio se emendaturum librū quem ad se miserat, & cum diligentiam in retractandis operib⁹ probet, nimiam tamen respuit. Alij non Appio, sed Oppio scribi hanc epistola autumant. Oppij fit mentio apud Plut. in vita Othonis. Gratias ago) q̄ confusus nostro iudicio mihi limandū dederis. Cupiam) legere. Eā reuerētiam) debeo, ita reuereor.

Vacuo) libero, a curis ocioso. Irreligiosum) nepharium prophanum. Modus) finis, mensura. M. Tullius de perfecto oratore precipit in omnibus rebus seruandam mensuram. nam tam offendit nimium q̄ parū, in quo Apelles pictores quoq̄ eos peccare dicebat, qui non sentirent quid esset satis: unde in Græcis epigrammatib⁹ Cleobuli dictū, Mēsuram optimam, & Pithaci, Ne quid nimis. Deterit) necessaria tollit. sic dixerat ad Tranquilum: nec iam splēdescit lima, sed atteritur. A recentioribus) a nouis operib⁹. Reuocat) retrahit.

Argumen-
tum.

Queris) Ordinē vitæ, quē ruri æstatis tēpore seruabat Fusco Salinatori explicat, ibiq̄ & studiorum suorū & gestationis ac victus modum amicorum confabulationes, & suas venationes enarrat. Horā primam) diei. nam diem inchoat ab aurora. Ante) primam diei horā. e silentio & tenebris animus alitur, cū nō disturbat ab aspectu

alicuius rei. nam cum sit oculus cor hominis secundum Plinium, & in eo animus inhabitet, magna q̄ cogitatio obcoacet abducto intus visu, quicquid viderit statim penetrat illud: inde non est mirum si intentionem subinde disturbet. & monumentis traditur Democritum philosophum sua sponte oculis captum, quia existimaret cogitationes, commentationesq̄ animi sui in contemplandis naturæ rationibus vegetiores & exactiores fore, si eas videndi illecebris, & oculorum impedimentis liberasset. q̄q̄ Laberius aliam huius cœcitatē causam refert, authore Gellio. Alitur) innutritur, viget. Auocant) me retrahunt a studio. Mihi) arbitrio meo, & volūptati. Non sequor oculos animo) non cogito quæ oculi videant: quid enim videre possunt in tenebris. Sed sequor animum oculis) sed oculis famulantur animo. Vident eadem quæ mens) cogitant id quod mens. nam illorum officium refertur ad animum tum non distrahuntur in videndis corporibus.

C. PLINIUS TRANQVILLO SVO S.

Explica æstum meum. Audio me male legere duntaxat versus, orationes enim commodius, sed tanto minus versus. Cogito ergo recitaturus familiaribus amicis, experiri libertum meū. Hoc quoq̄ familiare, quod elegi, non bene, sed melius scio lecturum, si tamen non fuerit perturbatus. Est enim tam nouus lector, q̄ ego poeta. Ipse nescio quid illo legente interim faciam, sed deam defixus & mutus, & similis ocioso: an ut quidam, quæ pronuntiabit, murmure, oculis, manu prosequar. Sed puto me non minus male saltare, q̄ legere. Iterum dicam, explica æstum meum, vereq̄ rescribe: num sit melius pessime legere, q̄ ista vel non facere, vel facere. Vale.

C. PLINIUS OPPIO SVO S.

Librum quē misisti recepi, & gratias ago: sum tamen hoc tempore occupatissim⁹. Ideo nō dum eum legi, cū alioqui validissime cupiā: sed eam reuerentiā, cum literis ipsis, tum scriptis tuis debeo, ut sumere illa nisi vacuo animo, irreligiosum putem. Diligentiam tuā in retractandis operibus valde probo. Est tamen aliquis mod⁹, primum, quod nimia cura deterit magis, q̄ emendat: deinde, quod nos a recentioribus reuocat, simulq̄ nec absoluit priora, & inchoare posteriora non patitur. Vale.

C. PLINIUS FVSCO SVO S.

Queris, quemadmodum in Tuscis diē æstate disponam. Euigilo, cum libuit, plerunq̄ circa horam primam: sæpe ante, tardius raro, clausæ fenestræ manent. Mire enim silentio, & tenebris animus alitur ab iis quæ auocant, abductus, & liber, & mihi relictus: non oculos animo, sed animū oculis sequor, qui eadē, quæ mens videt,

Si quid operis est mihi imperfecti. Cogito ad verbum) singula verba diligenter examino. Plura) verba. Teneri) mandari memoriae. Die admissio) apertis fenestris. Formaueram) composueram. Dicto) excipiente notario, qui deinde abit a me, postea reuocatur ad notandum deinceps, quæ excogitavi, & rursus a me remittitur. Dimittitur) notarius facessit a cubiculo. Suasit) si nubilus vel serenus fuerit: unde in quibusdam exemplaribus legitur fulserit. Xystum) ambulationem sub dio, quæ arbores & porticus hinc inde habet, quo se transferebat sereno tempore: at nubilo in cryptoporticum, id est abditam porticum. De utroque in præcedentibus enarratum. Reliqua quæ restant ad absolunda priora. Dicto) dico scribenda a notario.

quoties non vident alia. Cogito si quid in manibus, cogito ad verbum scribenti, emendantique similis: nunc pauciora, nunc plura, ut vel difficile vel facile componi, teneriue potuerunt. Notarium voco, & die admissio, quæ formaue ram dicto, abit, rursusque reuocatur, rursusque remittitur. Vbi hora quarta vel quinta: neque enim certum, dimissumque tempus, ut dies suasit, in xystum me, vel cryptoporticum confero, reliqua meditor & dicto, vehiculum ascendo. Ibi quoque idem, quod ambulans aut iacens: durat intentio, mutatione ipsa resecta, paulum redormio, dein ambulo, mox orationem græcam latinamue clare & intente non tam vocis causa, quam stomachi lego, pariter tamen & illa firmatur. Iterum ambulo, vngor, exerceor, lauor. Cœnantî mihi sic cum vxore vel paucis liber legitur, post cœnam comedî aut lyristes: mox cum meis ambulo, quorum numero sunt eruditi. Ita variis sermonibus vespera extenditur, & quam longissimus dies, cito conditur. Nonnunquam ex hoc ordine aliqua mutantur. Nam si diu tacui, vel ambulaui, post somnum demum lectionemque, non vehiculo, sed quod breuius, quia velocius, equo gestor. Interueniunt amici ex proximis oppidis, partemque diei ad se trahunt, interdumque lassato mihi, opportuna interpellatione subueniunt. Venor aliquando, sed non sine pugillaribus, ut quantum nihil ceperim, non nihil referam. Datur & colonis, ut videtur ipsis, non satis temporis, quorum mihi agrestes querelæ literas nostras, & istæc urbana opera commendant. Vale.

in multum noctis. Conditur) componitur, transit. Legimus etiam clauditur. Breuius) expeditius. Ad se trahunt) sibi vendicant. Lassio) fatigato nimio studio & exercitatione. Interpellatione) intermissione, interruptione. Non sine pugillaribus) quod studendi genus libro primo latius memorat. Nihil) nullam prædam. Nonnihil) aliquod opus. Datur & colonis) partem temporis etiam dispenso audiendis colonis, quibus ut improbis non satis sibi spatium ad dicendum dari videtur. Agrestes) inurbanæ, inuerecundæ, importunæ. Literas nostras) elegantissimas. Istæc) urbana, ciuilia, modesta. Commendant) nam ex comparatione rusticarum querelarum sentiebat quantum præstaret eloquentia & gustus urbanus. Urbano enim contraria rusticitas.

C. PLIN. PAVLINO SVO S.

Ec tuæ naturæ est translaticia hæc, & quasi publica officia a familiaribus amicis contra ipsorum commodum exigere: & ego te constantius amo, quam ut verear, ne aliter ac velim accipias, nisi te Calendis statim Consulem videro: præsertim cum me necessari-

est & octauo gigni. Aconius vocat translaticia non noua, nec nuper inuenta: sed aliunde translata. Sic Plinius usus est libro decimo. In secunda lectione fuit translaticia, quæ scilicet in aliud tempus transferri possunt. Seneca translaticias siue translaticias sententias intelligit, quæ pro locis communibus suis oratorum supellex est.

Publica) promiscua, vulgaria, communia, quæ a multis præstantur. Constantius) firmiter, vehementius, confidentius. Aliter) in malam partem. Calend. Ianuarijs) quibus inibant Consulatam. Videro) salutauero, pro-

NEc) Excusat se quod non poterit Romæ esse Calend. Ianuarijs officij gratia, cum Paulinus Consulatam inibit. nam in Tuscis retinebatur circa prædia sua collocanda. Translaticia) uilia, plebeia. sic Tranquillus in Nerone scripsit Britannicum elatum funere translaticio: & prius dixerat, non translaticias & breues postulationes, sed maximas. Plin. libro vii. Translaticium in Aegypto

ARGV.

Translatitium.

Translatitium.

Tuscanus. secutus fuero salutatiōe. Tuscanorū) q̄ in Tuscis habeo. inusitata forma denominatiū formauit. a Tuscia enī Tuscus. a Tuscanus Tuscianēsis: a Tusculo Tusculan⁹ deduci solet, quare magis p̄bo locādorū. Necessitas ordinatura) cū necessario sim ordinatur⁹. nā ad Traianū dum petit com̄eatū, asserit id collaturū vtilitatib⁹ rei familiaris suae. Cum enim agrorū, quos in municipio Tiphernio possidebat, locatio alioqui. cccc. excederet, adeo non poterat differi, vt proximam putationem nouus colonus facere deberet. Lustrum) spatium quinq; annorum, quo antiquitas agros locabat, vt Vlp. ff. l. de administratione rerum ad ciuitatem pertinentiū. Et. ff. xxv.

Lustrum.

de soluto matrimonio: & ff. xlv. de verborum obligationibus. Ibi dem Pomponius & Paulus. ff. xxxiij. de liberatiōe legata, Nos contenti erimus verba Labconis ex. ff. xxxij. retulisse, Qui hortos, inquit, publicos a rep. conductos habebat, eorum hortorū fructus vsq; ad lustrū, quo cōducti essēt, Aufidio legauerat. Et Callistra, t⁹. ff. xlix. de iure fisci, Cum quinquennium, in quo quis pro publico cōductore se obligauit, excessit, sequētis temporis nomine nō tenetur: idēq; principalibus rescri

tas locandorum praeiorum plureis annos ordinatura detineat, in qua mihi noua consilia sumenda sunt. Nam priore lustrum, quanquam post magnas remissiones, reliqua creuerunt. Inde pleriq; nulla iam cura minuendi aeris alieni, quod desperant posse persolui, rapiunt etiam, consumūtq; quod natum est, vt qui iam putent se non sibi placere. Occurrendum ergo augescentibus vitiis, & medendum est: & medendi vna ratio, si non nummo, sed partibus locem, ac deinde ex meis aliquos exactores operi custodes fructibus ponam: & alioqui nullum iustius genus redditus, quam

Olympias.

ptis exprimitur. Diuus etiam Adrianus in hac verba rescripsit, Valde inhumanus mos est, quo retinentur conductores vectigaliū publicorū agrorū: si tantidem locari non possint. nam & facilius inueniuntur conductores. Si fuerint aliqui, qui forte conducere velint, vel si peracto lustrum discedere voluerint, non teneantur. Siculus Flaccus ex libris Dolabellae. Aliqui vectigalibus proximis quibusq; agros adscripserunt: alij per singula lustra locare soliti per mancipēs redditus percipiunt: alij in plures annos, quae ex monumentis publicis cognosci possunt. M. T. ad Atticum lib. vi. Publicanis quibus hoc ipso lustrum nihil soluerant, etiā superioris lustris reddiderunt. qd̄ in epistolis ad Lentulum ita repetit lib. ij. ad Caesium scribens, In publicanis etiam superioribus lustris reliqua sine sociorū vlla querela conseruata. vbi morem locandorum vectigalium per lustra tangit: & reliqua pro debitis accipi. Ridebis belle, si legeris interpretem Ciceronis, lustrū vnde habuerit originem, & quid significet. probatissimi sic scribere, Omnes centuriæ & equites in campū Martiū conuocati, suae, oue, tauro caesis immolarunt, quod lustrum dictum est: sicq; a sacrificio illo census obtinuit nomen lustris, quia vero census ipse siue lustrū singulis quinquēnijs censorū magistratus habebatur, obtinuit cōsuetudo lustris appellatione annorū quinq; spatia appellari. Nam Varro dixit lustrum nominatum tempus quinquennale, a luendo, id est soluendo, quod quinto quoq; anno vectigalia & vltro tributa per Censores persoluebantur. Festus pariter tradit significare tempus quinquennale. Nunc populi lustrationem, nunc ferarum latebras, latinorum quidam lustrum & olympiadas in differenter posuerunt, vt Ouidius ad Brutum, In Scythia nobis quinquennis olympias acta est. Iam tempus lustris transit in alterius. Martialis, Vt qui prima nouo signat quinquennia lustrum, Impleat innumeras Burnis olympiadas. Ausonius, Sors erit in lustrum cum se cumulauerit illis, Confectam Proculus signat olympiadē. Seruius grammaticus lustrum & olympiada idem spatium continere putat: & illud a lustrando dictum, quod post quinquennium vnaquaq; ciuias lustraretur. Dionysius lib. primo dicit annis ducentis quadragintaquatuor, quibus reges imperarunt vnam & sexaginta olympiadas conficere, ex quibus colligitur olympiada quatuor annorum spatium tantum occupasse. Et Suidas quatuor annorum certamen fuisse refert: inibique huius rationem explicat. sed diligenter intuentes cognoscant olympiada occupare quinquennium. nam quatuor annis in medio expletis principium quinti vendicabant olympiaci: totum quintum quemq; annum celebratione sui occupantes. quare Eusebius dixit, Aelii agunt quinquennale certamen quatuor annis in medio expletis. Et Censorinus, Sed horum omium penteteridas maxime notandas temporibus Graeci obseruant, id est quinquorū annorum circuitus quos vocant olympiadas. Idem tempus anni magni Romanis fuit quod lustrum appellabant, ita quidem a Seruio Tullo institutum, vt quinto quoque anno censu ciuium habito lustrum conderetur. quīs in nuper impressis exemplaribus, ex fide vetusti legatur mendose quaternorum annorum. Plinius auunculus libro secundo, Redire easdem vices quadriennio exacto Eudoxus putat, non ventorum modo, verum & reliquarum tempestatum magna ex parte: & est principium lustris eius semper intercalari anno caniculæ exortu. Remissiones) concessiones. vide. viij. quot negociatoribus vindemiarum dēpserit & donauerit. Et ad Traianū, Agrorum enim locatio adeo non potest differri, vt proximam putationem nouus colonus facere debeat: praeterea continū sterilitates cogunt me de remissionibus cogitare, quarum rationem nisi praesens inire non possū.

Reliqua) debita secundum iurisconsultum & Secundū, qui lib. ij. dixerat, Et dū reliqua colonorū minuit ad tempus, vires in posterū exhaust. Creuerunt) in maius aucta sunt non solutis prioribus. Pleriq;) conductorum.

Alieni) quod nobis debent. Persolui) vnq; satisfacere. Rapiunt) praeiorum fructus. Quod natura est) qd̄ ita comparatum & consuetū his est. quanq; alij legant, quod natum est scilicet fructus praeiorum. quae lectio magis placet. Non sibi placere) dissidere sibi & rem suam conclamata videre. Quid si legatur non parcere, videlicet quoniam existimant si fructibus pepercerint quod supererit, non futurum suū sed domini. Vitijs) malis. Augescentibus) in dies crescentibus. Ratio) via est. Si non vni sed pluribus locem) ita emendarunt, quā antiquam lectionem, neq; verum epistolae sensum excutientes commutarunt, vt esset sensus apertus, sed a superioribus & a subsequentibus discors. Nos veterem scripturam, si non nummo, sed partibus locem, retinendam censemus: vt sit sensus, si non locauero praedia mea colonis, vt singulis annis praestent mihi nummos pro fructibus, sed locauero illa hac conditione, vt omni anno diuidā fructus, inter partes, inter me & colonum. nam

Paulus Iurisconsultus. ff. xlvij. Constat, inquit, colonum qui nummis colit cum eo qui fructus stantes furto furripuerit acturum furti, quia ut primum decerpti essent, eius esse cœpissent. Qui ergo nummis colit, id est qui pecunia sua conduxit excolendos, ita ut ea persoluta omnes fructus percipiat. quare Plautus in Aulularia inquit, Nummo sum conductus, & in Epidico, Nummo conducta quæ sit. Operi exactores) curatores agriculture, custodes fructibus ne rapiantur. Alioqui) præterea. Iustius) probabilius q̃ agricultura quæ a Marco Tullio in Officijs sic commendatur, Nihil est agricultura melius, nihil vberius, nihil dulcius, nihil libero homi-

ne dignius. Cœlum) aeris tem-
peries & qualitas. Amnis aqua
ad irriganda prata ad piscationē
& similia. Legitur etiam annus,
qualitas scilicet anni opima. At
hoc) genus redditus. Magnam
fidem) procuratorum. Acreis)
diligentes. Numerosas) manus
multas. Veteri) periculoso, de-
sperato. Non deficcata dura)

quod terra, cœlum, annus refert. Ad hoc magnā fidē, acres
oculos, numerosas manus poscit: experiendū tamen, & qua
si in veteri morbo quēlibet mutatiōis auxiliā tentāda sunt
Vides q̃ non delicata me causa obire primū Cōsulatus tui
diem non sinat: quem tamen hic præsens voris, gaudīo, gra-
tulatione celebrabo. Vale.

C. PLIN. SATURNINO SVO S.

Go vero Rufum nostrum laudo: non quia
tu, ut ita facerem, petisti, sed quia est ille di-
gnissimus. Legi enim librum omnibus nu-
meris absolutum, cui multum apud me gra-
tiæ amor ipsius adiecit. Iudicavi tamē, neq̃ e-
nim soli iudicant, qui maligne legūt. Vale.

C. PLIN. MUSTIO SVO S.

Ruspicum monitu reficienda est mihi æ-
des Cereris in prædijs in melius & in ma-
ius, vetus sane & angusta cum sit, alioqui
stato die frequentissima. Nam Idibus Se-
ptembribus magnus e regione tota coit
populus, multæ res aguntur, multa vota
suscipiuntur, multa redduntur: sed nullum in proximo suf-
fugiū, aut imbris aut solis. Videor ergo munifice simul, re-
ligioseq̃ factur⁹, si edē q̃ pulcherrimā extruxero, addidero
porticus: illā ad vsum deę, has ad hoīm. Velim ergo emas qua-
tuor marmoreas colūnas, cuius tibi videbitur generis: emas
marmora, quibus solū, quibus parietes excolantur. Erit etiā
vel faciendū, vel emendum ipsius deę signū, quia antiquum
illud e ligno quibusdam sui partibus vetustate obruncatū

conditionem quā prius nunc est. Hic dicendi modus frequens apud scriptores deprehenditur. Palladius in-
quit, Nam vacuæ sedes fauorum velut concaua ædificia voces, quas acceperint, in manus extollunt. Iuuenalis,
At nihil in melius tot rerum proficis vsum. Claudianus, Et in melius gaudens conuertere fata. Tacitus, Ut cun-
cta nobis importuna & suis in melius essent. Et lib. xix. in maius dixit. Pacatus, Ad portum mutari in melius re-
uexerint status. Secundus ad Traianum, in melius: ad Genitorem, in maius. Alioqui) insuper. Stato) certo
anni die. Stata sacra sunt, quæ certo die fiunt. Tranquillus in Claudio, Circa tumultū deinceps stato die quotan-
nis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publice supplicarent. Macrobius, Statos dies vocat iudicij causa,
cū peregrinis institutos. Vnde Plautus in Gurgulione, Status inquit cōdict⁹ cū hoste intercessit dies. Plin. seni-
or, Murena quocunque tempore parit, cum ceteri pisces stato pariant. Idibus Septembris) tertio decimo die
Septembris. E regione) e locis circūvicinis. Coit) cōuenit illuc. Suffugiū diuerticulū) locus ad euitandū im-
brem vel tempestatem, aut calorem vel aliud discrimen. Tacitus, Nec aliud infantibus ferarum imbriumq̃ suffugi-
um, quam ut in aliquo ramorum nexu contegantur. Fabius, Hæc diuerticula & anfractus, suffugia sunt infirmi-
tatis. Quam pulcherrimam extruxero) videtur a fundamētis velle ædē reparare. Illam) ædē. Deę) Cereris.
Has) porticus ad vsum hominū. Excolantur) incrustentur. Signum) statuā. E ligno) quod est de ligno.

Go) Laudat Rufum non
tam quod id Saturninus
iussisset, quā quod me-
reretur. Rufum) Octauii Ru-
fum. Nostrum) utriq̃ nostrum a-
micum. Librum) metro compo-
situm de quo supra. Numeris)
perfectionibus, gratijs. Iudica-
ui tamen) rectum de illo iudiciū
ptuli. neq̃ ad gratiā scribo, quā
amicus illi. Soli) inimici, qui oīa
carpere conantur: & minutissima
quæque sectantur.

A Ruspicum) Mustium ar-
chitectum ædem Cereris
refecturus rogat ut mar-
mor emat, ad id necessarium, &
formam porticuum scribat. A-
ruspicum monitu) aruspices sunt,
qui victimarum exta introspeci-
unt, & per ea monent quid futu-
rum faciendumve sit. Reficien-
da) reparanda, restituenda. nam
reficere est iam aliquo vitio colla-
psum in pristinum restituere. Trā
quillus ergo memorat, Augustū
ædes sacras vetustate collapsas,
aut incendio absumptas refecis-
se. Auctore Vlpiano verbo refi-
ciendi, tegere, substruere, sarcire,
ædificare: item aduehere, appor-
tare ea quæ ad eandem rem op⁹
essent, continetur. Prædijs) quæ
in Tuscis tenebat. In melius &
in maius) in meliorem & maiore

ARG V.

ARG V.

Reficere.

Statum.

Suffugium

C. PLINII SEC. EPISTOLAR.

Truncatum)manum, exesum. Istinc)a te. Tamen)legitur etiam tantum. Formam)typum & exemplar, modulum. Flumine)Tyberi, templa construi iuxta fontes præcipit Vitruuius, Cereris extra urbem loco quo non semper homines nisi per sacrificium necesse habeant adire, casta enim cum religione sanctisque moribus is locus debet custodiri. Abruptissimis)altissimis, præcipitibus. Contra templum)e regione templi. Explicabuntur)extendentur. Locorum difficultates arte superare)Seuero & Celeri machinatoribus tradit Tacitus ingenium & audaciam fuisse etiam quæ natura denegauisset per artem tentare.

ARGV.

Scribis)Edocet Fuscum vitam suam hyemalem, cum prius æstiualem significasset. ad hæc addit quid vere, quid autumno consuecat Laurentino rure, ubi apricabitur. Nihil)permuto.

Sumitur multum de nocte)multum studeo in nocte. Vel)ante diem. Vel post diem, dum nox incipit, id est vel in vespere vel ante mane. Agendi)dicendi causas. Sepe enim reuocabat e Laurentino in urbem ad dicendum. Frequens)frequenter, nomen pro aduerbio. Locus)ocasio est. Dictata)sunt.

Identidem)sæpe. Proficitur memoriæ)auxilium datur memoriæ. Addas)sic legendum, addas huc licet tantumnum quæ inter hyemem æstatemque media, id est licet etiam tibi scire quæ solem facere in vere & autumno. Sunt enim hæc duo tempora inter hyemem & æstatem. Huc)ad consuetudinem æstatis & hyemis.

Tantumnon

Tantumnon siue tantumnū)etiam: sicut dicimus etiam dicendi modus illo seculo non inusitatus. Ipse lib. octauo, Tantumnū redit animo ille clauus in penatibus meis sumptus. Silius. vij. Tantumnū strictis mucronibus. Traquillus in Vitellio, Nobiles viros condiscipulos & æquales suos omnibus blanditijs tantumnon ad societatem imperij allicefactos occidit vario genere fraudis. Et in Claudio, Tantumnū satisfaciens veniam dedit: & dixerat in Tiberio, Tantumnū aduersis tempestatibus Rhodum nauigauit. & ibidem, Tantumnū summam malorum suorum professus. Valerius libro septimo, Ergo spoliata bonis propugnatoribus ciuitatem tantumnū victis manibus ei tradidit. & iij. Tantumnū post fata sua in sinum patriæ cruento trophæi titulo retulit. & alibi sæpius. Vt nihil)totos dies studeo. Per noctes)parum admodum. Perdunt)illa tempora)veris & autumnū.

est. Quantum ad porticus nihil interim occurrit, quod videatur istinc esse repetendum: nisi tamen, ut formam secundum rationem loci scribas: neque enim possunt circumdari templo. Nam solum templi hinc flumine & abruptissimis ripis, hinc via cingitur. Est ultra viam latissimum pratum in quo satis apte contra templum ipsum porticus explicabuntur, nisi quid tu melius inueneris, qui soles locorum difficultates arte superare. Vale.

C. PLIN. FVSCO SVO S.

Scribis pergratas tibi fuisse literas meas, quibus cognouisti quemadmodum in Tuscis ocium æstatis exigerem: requiris, quid ex hoc in Laurentino hyeme permitem. Nihil, nisi quod meridianus somnus eximitur, multumque de nocte vel ante, vel post diem sumitur: & si agendi necessitas instat, quæ frequens hyeme: non iam comoedo, vel lyristæ post cœnam locus: sed illa quæ dictaui identidem retractatur: ac simul memoriæ frequentem emendationem proficitur. Habes æstate, hyeme consuetudinem: addas huc, licet tantumnum, quæ inter hyemem æstatemque mediam: ut nihil de die perdunt, ita de nocte paruulum acquirunt. Vale.

MAGNIFICO D. AMBROSIO MAYNO
IOANNES MARIA CATA,
NAEVS SALVTEM.

PORSITAN modestus fuerat supersedisse a qualibet in Cæcilianas ad Traianum epistolas præfatiuncula, ne illam videremur ambitioni dedisse: nisi sciremus inter ingeniosos adhuc auctorem requiri. Ego ut illius credam, primum eo adducor, quod sæpius in rescriptis suis Traianus Secundum vocat, quod in his epistolis Plinius multorum meminit, ut Actij Suræ, Voconij Romani, Iulij Bassi, Iusti Calpurnij, quos alibi retulerat: sed imprimis Suetonij, quem pariter contubernalem suum fatetur: & ei ab optimo Imperatore ius trium liberorum impetrare contendit. Nec offendant aliquem, quod Traianum blandiendo dominum dictitat, cuius appellationem principatus inito omisam procedente tempore non est aspernatus post res aduersus Dacos prospere gestas. Nam ut Secundus ad Severum scribit, recentia maximi principis opera præbuerunt Coss. designatis, facultatem noua & magna censendi: vera enim ratio decernendi aliquid non decernendiue, quum ipsorum hominum, tum rerum ac temporum conditione mutatur: & dominus iure potuerit appellari, quod esset rerum dominus, ut Poeta, Romanos rerum dominos iam dixerat, Papinius

in epistola libri quarti Sylvarum, Deinde inquit multa ex illis cum Domino Cæsari dederam. & Tertullianus in Apologetico, Dicam inquit plane Imperatorem dominum. temporibus enim Domitiani iam consuetudo appellandi principem dominum inualuerat: & nos vidimus Romæ Ant. pii domini præfationem. Queret (scio) aliquis cur hic quam alibi remissiore vel clariore stylo sit usus: Quia scilicet ad Imperatorem Traianum non doctissimum, si Dioni credimus, scribebat, illas fere ad eruditissimos. Principis ergo sui dicendi genus effingere conabatur. & oratoris virtus principia sit dicere quæ videat lectoribus placere. Nunquam enim arbitraretur quod Martialis de Gallicis & Hispanis suis versiculis: ideo minus politos quia in provincia non in vrbe nati essent, idem accidisse, in Bithynia Cæcilianis epistolis, siue eas fecerit non consilio publicandi, sed post eius obitum ab amico, rum aliquo, quod ad Lætulum Ciceronis literis contigit, editæ sint, & ideo minus pressæ: quia ab auctore suo non castigatæ. an potius, quod & ipse fatetur, ut libellorum suorum vario filo diuersa lectorum ingenia detineret. Neque tamen interdum dissimulare potuit, quin pleraque multa in præcedentibus usurpata istis inserat, quale illud, qua publice, qua priuatim. nam ad Romanum scripserat, Qua femina, qua viri. Et ad Marium, Qua officijs maximis, qua principum amicitia. Item verba, qualia sunt, alioqui, durum, dispice, in melius, ad exemplum pertinens, omnia integra aduocationibus renunciaui delegato mihi officio. Cum patronum me optassent, provinciales contra Marium Priscum constare rationem ab ineunte ætate condiscipulus & contubernalis, fundos emancipauit. Sub signo natalium splendor de mora queri. Et ne minima quæque colligamus, pares etiam sensus & res hincinde occurrerent ut ad Traianum, ubi gratulatur deos festinasse ad gubernacula reip. ad mouere illum: & in panegyrico asserit breui post adoptionem Traiani, Neruam e vita migrasse. Et mox indicat apud eundem se expertum duo matrimonia, id quod etiam in epistolis ad familiares aperte colligitur, ut taceam quod hic Iulij Seruiani optimi viri cuius alibi iam mentionem fecerat, meminerit. & in sequenti epistola testetur se egisse contra Marium pro Afris, quam rem libro secundo pluribus complexus est. Quid dicam de præfectura ærarij, de qua præter ad Traianum sæpe scribit in præcedentibus & in panegyrico. Item quod latumclauum pro Voconio Romano, quem alibi fere iisdem verbis commendauit, ab Imperatore petat, sicut Actio Sura præturam. denique iter suum ab vrbe in Bithyniam Traiano nunciet ut omittam eundem scribere ad Septimium in præfatione præcedentium se collectarum epistolas quæ negligebantur, tanquam minus politæ: & additurum quas postmodum scriberet: proinde ad Traianum dixerit, Diem domine quo seruasti imperium, dum suscipis. Et in Panegyco, Expectatum est tempus in quo liqueret non tam accepisse te beneficium, quam dedisse. Confugit in sinum tuum concussa respub. ruensque imperium super Imperatorem Imperatoris voce tibi delatum est. Item, Hic ego inquit quia sciebam acta Bassi Procos. rescissa, dictumque a Senatu ius omnibus de quibus ille aliquid constituisset, ex integro agendi duntaxat per biennium. illic vero eandem rem breuius, & ideo minus aperte ut loco conueniebat tractans, O veri dixerat principis intercedere iniquitatibus magistratuum, infectumque reddere quicquid non oportuerit. Ad hæc ad Priscum, Nuper ab optimo principe trium liberorum ius impetraui, quod quanquam parce & cum delectu daret, mihi tamen tanquam liceret indulgit. Quare Traianus Secundo rescribens idem ius pro Tranquillo roganti, Quam parce inquit hæc beneficia tribuam, utique mihi Secunde charissime tibi satis est exploratum. In fine harum epistolarum, quanuis suppresso nomine, Fabati profoceri obitum memorat. Denique illa Cæciliij ad Traianum epistola quam Paulus Orosius, Eusebius in Chronicis, Tertullianus in apologetico Secundo tribuunt, satis superque sola nostram sententiam comprobant. Eam enim in hoc libello offendes, cui subest Traiani rescriptum in eundem sensum a prædictis auctoribus recitatum. At dicet aliquis, Sidonius tamen Apollinaris refert Plinium nouem duntaxat epistolarum libros posteris reliquisse. Sed quos ipse sibi imitandos proposuerat, sed quos eruditiores arbitrabatur, quosque ad amicos scripserat. Nam ad Traianum epistolas, ut pote res grauissimas complexas, nulla sibi oblata simili facultate scribendi, consulto subticuit. Proinde potuit Sidonius eas ignorasse, scriptor sane sui seculi contentus eruditione, & qui non omnes bibliothecas in illa librorum caritate discusserat. In summa qui negant has ad Traianum epistolas non esse Plinij Secundi, confitentur ex professo neutras bene legisse. Fatear tamen necesse est primum nobis in animo fuisse has intactas relinquere: & quia vno tantum exemplari præter impressa, nec illo admodum vetusto adiuti fuimus: & ne idcirco ansam maledicis obiurgandi daremus. Sed cum altius considerauissemus, nullam non quamlibet oblatrandi occasionem, quamuis iniquam detractores aucupaturos: & puritatem latini sermonis in hoc opusculo intueremur, ex eiusque lectione multarum rerum commodum multos consecuturos, quibusque priorum stylus pressior & emendatior non placuisset posse hoc solutiore vel faciliore detineri: adhibuimus eam quam potuimus diligentiam: & emendando & interpretando sprete inuidorum maliuolentia, imprimis illud Secundi laudatissimum reputantes: oportere priuatis vtilitatibus publicas anteferre: tum etiam patrocínio tuo fretis, qui soles nostra lata prædicatione circumferre: nec fauoris minus in nos collaturus sit Iason vir consultissimus legum moderator & illis stris interpres, quodam prouidentia dono mortalibus datus, subsequaturque patrui vestigia passu robustissimo: quanuis adolescens Thomas filius tuus, quem speramus, si virtutes eius & ingenium maturuerint, pariter ab illo adoptatum iri, eiusque doctrina ac bonorum aliquando successorem futurum. ut propemodum in domino nostra tale quoddam conspiciamus, quod olim in Curia perpetua serie. Nam tu, etsi non effecte præceptis oratorum fueris institutus: ita tamen a natura quodam dicendi flumine exuberans, vel rebus maximis exercitatus, ut dicendi artē edoctos longe præuenias. ad hoc proceritas & habitudo corporis, & bona fortune quæ large tibi supercurrunt, animi bonis plurimum ornamento sunt. Vestro igitur præsidio tutus sinam per ora virum volitare ad Traianum, epistolas iam meliores, iam faciliores: ex quibus, si aliquid ad vos gloriæ perueniet, certum habeo tantundem oneris vos suscepturos, contra maledicos, pro Secundo, pro interprete charissimo.